

SLOVENSKI

vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

LETNIK II.

DUNAJ, V PETEK 22. VIII. 1947

STEV. 47 (75)

Slovenska Koroška
je proslavila kmečki dan

V Šmihelu

Šmihel nad Pliberkom je bil zadnjo nedeljo ves ovenčan s cvetjem in okrašen s slavaloki. Proslavljali smo namreč kar dva praznika: Po starodavnem običaju domače žegnanje in praznik kmečkega dela, ki ga je priredila Kmečka zveza za naš okraj. Za ti dve proslavi se je zbrala v Šmihelu iz vse bližnje okolice mogočna množica naših kmečkih ljudi. Na vozovih, s kolesi in peš so prihajali iz vseh strani; končno je napolnilo na stotine čakajočih slavnostni prostor pod lipami sredi vasi.

Proslavo kmečkega dneva je otvoril s pozdravom tov. Pečnik — Bicelj. Nato je udarno zaigrala kmečka godba in so se vrstili kulturni nastopi. Posebno je vžgal pevski zbor prosvetnih društev iz okolice pod vodstvom tov. Zdravka Hartmana. Navdušeno smo s posebnim priznanjem nagradili naše najmlajše, ki so dovršeno zaplesale v živi sliki na odru »Žanjica žanje«. Prav tako so z mladostno prožnostjo zelo uspelo odpele in plesale mladinke iz Globasnice.

Nato je v imenu Okrajnega odbora Kmečke zveze govoril tov. Mirko Kumer, podpredsednik Kmečke zveze za Slovensko Koroško. Naglasil je predvsem povezanost slovenskega kmečkega ljudstva s svojo organizacijo. Kmečka zveza za Slovensko Koroško je edina upravičena, da govori v imenu našega podeželja. To dokazuje zaupanje, ki ga imajo do nje naši kmečki delavci in kmetje, ki jih ravno praznik kmečkega dela združuje v nerazdružljivo delovno skupnost. Le-tošnji praznik pa je tudi izraz trdne povezave vsega našega naroda na Koroškem, ko isti dan ob isti uri tudi po drugih dolinah Slovenske Koroške dajejo delu čast. Posebno kmečkemu delu so do zadnjih dni oporekali častnost nekateri krogi, ki so nas ravno zaradi njega skušali ponižati kot »narod hlapcev in dekel«. Ta narod pa je ravno v najtežjih časih s svojo borbo dokazal, da ne zna samo delati, ampak še bolj žrtvovati in se boriti za svoje pravice, za svojo čast in dostojanstvo, za svojo svobodo!

V imenu Pokrajinskega odbora Kmečke zveze je nato orisal položaj slovenskega kmečkega človeka na Koroškem tov. dr. Mirt Zwitter. Ožigosal je gospodarsko politiko sedanjih oblasti nasprotno slovenskemu kmetu, ki je nadaljevalje nacističnega obvladanja naših vasi po raznih »kmečkih« uradih, kjer koroški Slovenci v posmeh vsem demokratičnim načelom nikjer nismo pravično zastopani. Deželna kmečka zbornica naših zastopnikov in zahtev sploh ne upošteva. Brez volitev našemu kmečkemu obratu diktirajo različni uradi, ki niso spremenili po zlomu nacizma ničesar razen svojih naslovov. Samo tako je mogoče, da zastopajo koroškega kmeta danes v »Kmečki zbornici« različni veleposestniki in »gospodski kmetje«, ki so bili med imperialistično vojno glavna Hitlerjeva opora in so zato uživali vso podporo nacističnega režima. Opremljeni z najmodernejšimi stroji so s pomočjo izkoriščanja tujerodnih delavcev in ujet-

nikov kot »dobavni obrati« skrbeli za preskrbo Hitlerjevih osvajalnih armad. Na naši slovenski vasi pa se jim pridružujejo še vsi načrtno priseljeni kolonisti in petokolonaši, ki so že desetletja uživali na račun pridnosti naših rok, oprti na imperialistične ponemčevalce, podporo oblasti. V takih razmerah živimo tudi še danes.

Medtem ko potuhnjeni nacisti po različnih uradih nadaljujejo svojo politiko zatiranja in zapostavljanja koroških Slovencev, izjavlja uradni znanstvenik deželne vlade dr. Paschinger, da so ravno naši slovenski mali in srednji kmetje glavni prehranjevalci Koroške! Čuden izraz koroške demokracije se nam zdi, da ob teh ugotovitvah v Deželni kmečki zbornici vladajo veleposestniki in različni njihovi petolizci, mi pa nimamo v tem uradu nikjer vplivne besede. Isto velja za druge »kmečke« urade, kjer uživajo vso podporo pri nabavi strojev, stavbnega materiala itd. nacistični veljaki in posestniki različnih zloglasnih »dobavnih obratov«, za slovenskega kmeta pa ni najpotrebnejšega, za našega kmečkega delavca ni obleke in obutve, ker za nas »ni kontingenta«!

Še prav posebno pesem o podpori različnih oblasti in uradov vedo zapeti naši slovenski izseljenci. Saj jim je g. varnostni direktor za Koroško po nalogu »demokrata« Piescha prepovedal celo njihovo združenje. Šele pred dnevi je po neskončnem zavračevanju dunajski notranji minister povedal to, kar smo trdili mi že ves čas naše borbe proti krivicam nad našimi žrtvami fašizma: da je ta prepoved protipostavna in nedemokratična! Mislim, da nam odlej tudi sovrstniki gospodov Stossierja in Piescha ne bodo mogli trditi, da je po razsodbi socialista — ministra Helmerja, ki baš ni znan kot prijatelj koroških Slovencev in njihovih zahtev — naša ugotovitev glede »demokratične enakopravnosti« pri ravnanju s koroškimi Slovenci »huj-skaška laž«.

Naša borba je pravična in upravičena. Razume jo najbolje tudi delavec, ki kljub našim ogromnim dajatvam danes na Koroškem nima zadostne hrane. Krivdo za to stanje nosijo predvsem veleposestniški špekulantje, ki svoje pridelke zadržujejo in po drugih potih spravljajo »na varno«. Kot vemo mi, da delavec ni kriv, da smo mi brez žeblicev in drugih izdelkov njegovih pridnih rok, ki rjavijo po magacinih špekulantov, tako mu hočemo povedati s svojo odločno borbo mi, da smo njegovi naravni zavezniki.

V Št. Janžu

Rožani pa so veliki kmečki praznik praznovali v Šent Janžu. Občinski odbor Kmečke zveze je z geslom »delu čast in oblast« priredil slovensko borbeno kmečko prireditve. Ob dveh popoldne se je pripeljalo mimo Tišlerjeve gostilne 14 voz. Vsak voz je predstavljal sliko iz slovenskega življenja. Na čelu povelja sta prihajala dva konjenika, nato pa tamburaši iz Glinj, partizani z zgrajenim

bunkerjem iz Plajberka, mlatiči, ki so mlatili na vozu, terice, predice, klepači, drvarji itd.; tudi pionirski s titovkami na glavah so imeli svoj voz. Domača godba je zaigrala in med vzklikanjem velike množice, ki je bila zbrana pred Tišlerjevo gostilno, se je mimo gledalcev pomikal sprevod. Belo-modro-rdeče oblečene deklice in žene v narodnih nošah so še bolj poudarile slikovitost prireditve. Partizani v partizanskih uniformah in pionirski, vsi z lesenim orožjem, so dali vsej prireditvi pravo borbeno sliko. Duh borbe in veliko spoštovanje partizanskih borcev in tradicije oboroženega upora živi močno v srcih Rožanov.

Na Tišlerjevem dvorišču je bila nato prireditev, ki jo je otvoril tov. Krasnik. Borovelski pevci pod vodstvom tovariša Špruka so mojstrsko peli. S staro puntarsko pesmijo »Le vkup, uboga gmajnal!«, himno Gubčeve partizanske brigade, so izrazili tisti uporni duh, ki ga nosi v sebi rožanski kmet proti nemškemu grofu in izkoriščevalcu, proti celovski gospodi, ki ni imela nikoli ničesar za naše kmete in jih je vedno samo izkoriščala. Ko se je pojavil na odru tovariš Karl Prušnik, ki je bil pred kratkim izpuščen iz zapore v Karlau, je med ljudmi nastalo veliko navdušenje. V svojem govoru je med drugim poudaril:

»Avstrijska reakcija nam je prepovedala govore kakor tudi pošiljanje resolucij. Bojijo se naše odkrite in krepke besede. Zato, ker se bojijo, bomo mi še bolj glasno in še bolj odločno govorili. Na svoji zemlji hočemo biti svoj gospodar. Naš kmet je trdno povezan z delavcem. To je tudi jamstvo naše uspešne borbe. Naši bratski narodi v Jugoslaviji so zato, ker so bili enotni in trdno povezani, tudi zmagali. Tako bomo zmagali tudi mi. Kmečka zveza se bori za gospodarsko svobodo, to pa pomeni, da se bori za resnično svobodo, ki bo pa dosežena takrat, ko bo svoboden ves naš slovenski rod na Koroškem.«

Kapelški in šentjanški pionirski so se to pot res dobro izkazali. Ko so pokazali živo piramido s peterokrako zvezdo in ko je najmanjša pionirka visoko na ramah tovarišev in tovarišic stisnila svojo ročico v uporno pest in jo ponesla ob čelo, se je sprožil vihar navdušenja, ki ni hotel ponehati. Potem so bili nastopi pevcev in pevk z narodnimi in partizanskimi pesmimi, recitacijami in deklamacijami. Tudi tamburaši so dobro zaigrali. Po prireditvi je bil srečolov. Marsikateri je imel res srečo in dobil bogat dobiček. Pozno v noč je bila nato prosta zabava.

Kmečki dan v Št. Janžu je bila manifestacija slovenskega Roža.

V Škofičah

V nedeljo 17. avgusta so domači godeji tudi v Škofičah otvorili kmečki dan s pesmijo »Naprej, zastava Slave«. Slovensko kmečko in delavsko ljudstvo iz bližnje in daljne okolice je gledalo in poslušalo prireditve prosvetašev. Kot predstavnik Kmečke zveze je govoril tovariš Lovrenc Kramer o pomenu kmečkega

IZ VSEBINE:

KAPLAN MARTIN ČEDERMAC
PRIMATE TATU
ŠTUDENTSKA MLADINA
KAKO JE NASTALA NOVA
JUGOSLAVIJA
ZA OBNOVO NAŠEGA ZADRUŽNIŠTVA
CHURCHILL BI HOTEL...

dneva in o dolžnostih kmečkega prebivalstva nasproti svojemu narodu. Med drugim je dejal:

»Iz kmečke hiše so izšli največji možje našega naroda. Poleg delavca so kmečki sinovi bili najzvestejši in najhrabrejši borci slovenskega naroda v borbi za njegov obstoj.«

Škofičani in Šentiljčani so prikazali na odru kmečko delo — tako terice, kmetice in mlatice. Posebno lep je bil venček koroških narodnih pesmi. Zaslugo za lep uspeh ima tovariš Andrej Anderwald. Šentiljska in logoveška mladina je recitirala Kajuhovo pesem »Ne klonimo, tovariši!« Škofiški, hodiški in šentiljski pevski zbori so peli narodne in partizanske pesmi. Posebno je navzoče navdušila Kernjakova lastna kompozicija »Oj predraga vas domača«. Ta pesem je prišla res iz naše ljudske duše; tako so jo občutili vsi navzoči. Njena melodija vsebuje vse to, kar čuti duša in srce koroškega Slovenca.

Posebno priznanje sta žela tudi Janšijeva Trézika, ki je deklamirala »Kmečki hiši«, in tov. Lesjak iz Rožeka s Kajuhovo »Kmetova pesem«.

Tovariš Marko je govoril o vprašanju, potrebah in težnjah našega kmečkega ljudstva. Vsebina njegovega govora je bila ista kot geslo vsega dneva, to je: Delu čast in oblast!

Združeni pevski zbori pod vodstvom tov. Muncha Toneja so za zaključek zapeli »Juhej, pojdmo v Škofiče« in »Svobodno Slovenijo«.

Prireditve nam lahko služi kot dokaz, kaj je mogoče napraviti s skupno voljo. Pri prireditvi je sodelovalo skupaj s pionirji samo na odru okrog 150 ljudi. Dela z odrom in drugimi pripravami je bilo precej. Zaslugo za dobro uspelo prireditve ima predvsem pripravljalni odbor s tov. Janšijem na čelu in škofiški fantje in dekle, ki so s svojim požrtvovalnim delom pripravili vse potrebno. Po prireditvi je bil srečolov in ples. Kdor koli se je te prireditve udeležil, je šel domov s trdnim sklepom, da bo v bodoče še bolj iskreno delal na tem, da bo zares napočil dan sreče in svobode in da se uresniči geslo tega dneva: »Delu čast in oblast!«

Opozorilo bralcem

V današnji številki pričenjamo objavljati eno najboljših del moderne slovenske književnosti — »Kaplan Martin Čedermac«, delo pisatelja Franceta Bevka, borca za svobodo Slovenskega Primorja in Trsta. V marsičem bo to delo spominjalo naše bralce na trpljenje in borbo koroških Slovencev. Uredništvo je prepričano, da je z izbiro novega podlistka ustreglo v najboljši meri svojim naročnikom, zato še posebno opozarja na Bevkoovo delo, o katerem prinašamo tudi kratko poročilo na 6. strani.

Obsodba špijonske skupine v Ljubljani

V nadaljevanju sodne razprave proti špijonski skupini ing. Nagodeta je javni tožilec razširil obtožnico na Franca Snoja, ker je bil najožje povezan z vodilnimi člani špijonske organizacije. Snaj je pomagal špijonski organizaciji z nasveti, dobavljal ji je zaupne politične in gospodarske podatke, skrival vojne zločince na svojem domu, prevajal in razmnoževal klevetniško literaturo proti FLRJ in pomagal pri organiziranju špijonske mreže. Na razpravi je obtoženi Snaj v glavnem priznal svojo krivdo.

Po zaslišanju obtoženega Snoja je sodišče prešlo na dokazni postopek proti obtoženi špijonski skupini. Najmočnejši dokaz proti vsem članom vohunske organizacije je bil dnevnik Nagodeta, v katerem je obtoženi vodil izčrpne zapiske o delu svoje skupine od prvega dne vojne pa vse do aretacije. Iz zapiskov se je videlo, da je obtožena skupina ves čas svojega delovanja intrigirala in vohunila po vsej Sloveniji. Obtoženi so bili v vsem, kar se je dogajalo v Ljubljani in Sloveniji, točno obveščeni. Ta grupa je že 1941. l. prišla v nasprotje z enotnim gibanjem slovenskega ljudstva, združenega v Osvobodilni fronti. Nato se je ta izdajalska skupina vse bolj povezovala z okupatorjem in narodnimi izdajalci, dokler ni po vojni dobila zveze s špijonskim centrom 101 na Koroškem, kamor je pošiljala špijonska poročila in od koder je dobivala navodila za svoje delo. Poleg tega dokumenta, ki je sam v zadostni meri razkrinkal namene špijonske organizacije, je sodišče v nadaljevanju dokaznega postopka objavilo ogromen dokazni material, propagandistična poročila o stanju v Jugoslaviji, razne klevetniške spise in drugo gradivo. Vse to je odkrilo delo vsakega posameznega obtoženca. Tudi izjave prič, celo tistih, ki jih je predložila obramba obtoženih, so potrdile zločinsko delovanje vohunske organizacije.

Na koncu razprave je javni tožilec LRS v sklepnem govoru med drugim dejal:

»Sodna razprava je dokazala, da so se obtoženi redno sestajali že od jeseni 1945 l., a one obtožene, ki na teh sestankih niso bili prisotni, obveščevali o vsebini sprejetih sklepov, tako da so vedeli za zločinsko delo te skupine. Kakšen je bil namen teh sestankov? Na to odgovarja Nagode v svojem sporočilu špijonskemu centru 101 v Avstriji, ko pravi: »Organizirajte redno zvezo z nami, kot prvi korak k tehnični izvedbi odpora. Hoteli so, da se uprejo obstoječi državni ureditvi, da zrušijo ljudsko oblast, da uničijo vse pridobitve narodnoosvobodilne borbe. Obtoženi Hribar je na razpravi izjavil, da so hoteli na kakršen koli način, tudi z oboroženo silo, zrušiti današnjo državno ureditev in vzpostaviti stanje, kakršno je v Grčiji, odnosno v zapadnih demokracijah. Ko so govorili o pojavu oboroženih band na Štajerskem, je obtoženi Furlan dejal Snaju: »Vsaj nekaj!«

Vendar so prav kmalu spoznali, da svojih namenov ne bodo mogli uresničiti z lastnimi močmi. V tem prepričanju je Vodetova zapisala: »Ostali sta nam dve poti: ali pot propada ali anglo-ameriška okupacija. Tako kakor Vodetova so mislili tudi ostali obtoženci. Kakor je izjavil Snaj, je Furlan videl v bandah na Štajerskem v sestrelitvi ameriškega letala na Gorenjskem in v poostrih vprašanjih priključitve Trsta k FLRJ možnost vojaške intervencije. V inozemstvo so tudi pošiljali lažna in klevetniška poročila da bi na ta način zaostriili odnose med zapadnimi državami in FLRJ.«

Javni tožilec je nato naglasil, kako je bilo v toku razprave neizpodbitno dokazano, da so vsi obtoženi vedeli za zvezo s tujezemstvom. »Obtoženi so hoteli neodvisnost Jugoslavije prodati zapadnim državam prav tako kot so med okupacijo sodelovali z okupatorjem. Zato so padli v blato špijonske organizacije, ki je s svojimi špijonskimi poročili in klevetami služila tujim državam in pobeglim vojnim zločincem Drčarjevega kova. Svoje špijonsko delo so najtesneje naslanjali na center 101 v Avstriji, ki ga vodi vojni zločinec Drčar. Ta center

je pod komando takoimenovane »slovenske armade«, ki jo vodi vojni zločinec Glušič. Kakor je bilo dokazano na razpravi proti ujetim članom Sernečeve bande na Štajerskem, je Glušič povezan z oficirji tajne angleške obveščevalne službe.«

Ko je javni tožilec razkrinkal špijonsko in izdajalsko delo poedinih obtoženec, kar je bilo v razpravi temeljito dokazano, je dejal:

»Špijonaža je eno najodvratnejših zločinskih del. Vsa zgodovina človeštva enako ocenjuje to vrsto zločinov. Ni dvoma, da so zločini Nagodeta in njegove skupine špijonskega značaja. V naših zakonih ni drugega izraza za te zločine

AVSTRIJSKA VLADA JE ODGOVORNA ZA POVIŠANJE CEN IN PLAČ

Brž ko so nove cene in plače postale veljavne in se je pokazala pomanjkljiva rešitev tega najbolj perečega vprašanja povojne dobe, nihče ni hotel prevzeti odgovornosti za te zgrešene ukrepe. Reakcionarne stranke, ki so prej imenovale komuniste zaradi tega, ker so bili proti tej ureditvi, veleizdajalce, so hotele sedaj spet obdolžiti komuniste, vlada pa je poskušala odvaliti odgovornost na medzavezniški svet. Tem zlaganim trditvam in poizkusom vodstva OeVP in SPOe, da bi odvrnili odgovornost od sebe, je napravil konec medzavezniški svet s soglasno utemeljitvijo, da nosi vso odgovornost za politiko cen in plač edino avstrijska vlada pod vodstvom Figla in Schürfa.

OKROG KOMISIJE ZA AVSTRIJSKO POGODBO

Francoski večernik »Welt am Abend« je v torek javil iz Washingtona, da se Ameriki nič ne mudi z avstrijsko mirovno pogodbo. Kakor javlja ta list, utemeljujejo odpoklic ameriškega zastopnika pri komisiji za avstrijsko mirovno pogodbo Dodgea s tem, da smatra ameriško zunanje ministrstvo v tem trenutku sporazum z Rusijo za nemogoč in ni pripravljeno na nikakoli popuščanje.

Isti dan je javil »Wiener Kurier«, da je tudi zastopnik odsotnega Dodgea — David Ginsburg, »nenadoma zbolel« in »so ga morali odpeljati v bolnišnico«. Tako so posvetovanja okrog avstrijske mirovne pogodbe praktično prenehala. Poleg tega že javljajo, da se Dodge ne vrne več na Dunaj.

Podobno je poročal tudi Reuter. Govornik angleškega zunanjega ministrstva je izjavil, da so »skoraj pokopani« izgledi, da bi vprašanje nemške imovine rešila komisija za avstrijsko mirovno pogodbo. Hkrati je izrazil polno solidarnost z ameriškim zastopnikom.

To poročanje jasno kaže, da trenutno Washington in London ne želita, da bi bila sklenjena avstrijska drž. pogodba.

AVSTRIJSKA REAKCIJA NOČE PRIJATELJSTVA S SOSEDI NA VZHODU IN JUGOVZHODU

Nazadnjaški politiki, ki so z vračanjem vojnih ujetnikov iz SZ izgubili vabljivo pretvezo za svojo protisovjetsko gonjo, so takoj našli novo sredstvo, da onemogočijo prijateljsko odnose do sosednjih ljudskih demokracij. V začetnem tečaju so napravili poizkus, da bi naselili 130.000 »Volksdeutscherjeve«, ki so bili izseljeni iz Jugoslavije, Rumunije in Bolgarije. Naselitev teh ljudi, ki so iz dneva v dan bolj aktivni in varijo proti državam, kjer so zaradi izselitve in drugih zločinov zoper domače ljudstvo izgubili domovinsko pravico, mora nujno voditi do stalne odtujitve med Avstrijo in njenimi sosedi. To pa je očitna želja vseh reakcionarjev, ki bi iz Avstrije radi napravili trdnjavo proti naprednemu vzhodu. Uresničitev prozornega načrta je preprečil sovjetski zastopnik v medzavezniškem svetu, ki je proti tozadevnemu prelogu britanskega zastopnika vložil svoj odločni veto. Angleški predstavnik se je pri tem skliceval na željo avstrijske vlade, ki je, kakor znano, prejela od parlamenta soglasno povelje, da poskrbi za od-

stranitev vseh razseljenih oseb iz Avstrije. Kako vestno izpolnjuje želje parlamenta in s tem ljudstva, se najbolj vidi iz tega, da je podelila nešteti sužetskemu Nemcem in celo pruskemu junaku knezu Henrikju Reussu baje zaradi »državnih koristi« avstrijsko državljanstvo. Ti novi državljani nikakor ne bodo koristili prijateljstvu Avstrije z njenimi sosedi.

Po opravljeni glavni razpravi je senat Vrhovnega sodišča LRS izrekel sodbo ter obsodil: Nagodeta Črtomira, Sirca Ljuba in Furlana Borisa na smrtno kazen z ustrelitvijo, Vode Angelo na 20 let odvzema prostosti s prisilnim delom, Hribarja Zorana in Kavčnika na 18 let odvzema prostosti s prisilnim delom, Kumlja Metoda in Pirca Metoda na 15 let odvzema prostosti s prisilnim delom, Hočevar Pavlo na 14 let odvzema prostosti s prisilnim delom, Sirca Franja na 10 let odvzema prostosti s prisilnim delom, Zupana Svatopluka na 9 let odvzema prostosti s prisilnim delom, Snoja Franca in Stareta Bogdana na 7 let odvzema prostosti s prisilnim delom, Lajovicca Vida na 5 let odvzema prostosti s prisilnim delom in Hribar Elizabeto na 1 leto prisilnega dela brez odvzema prostosti.

stranitev vseh razseljenih oseb iz Avstrije. Kako vestno izpolnjuje želje parlamenta in s tem ljudstva, se najbolj vidi iz tega, da je podelila nešteti sužetskemu Nemcem in celo pruskemu junaku knezu Henrikju Reussu baje zaradi »državnih koristi« avstrijsko državljanstvo. Ti novi državljani nikakor ne bodo koristili prijateljstvu Avstrije z njenimi sosedi.

SVOBODNA GRŠKA VLADA NA OSVOBOJENEM OZEMLJU

Vrhovni poveljnik grške demokratične in partizanske armade general Markos je 16. tega meseca preko partizanske radijske postaje objavil ustanovitev svobodne grške vlade na osvobojenem ozemlju. Hkrati je general Markos objavil, da bo izdelana nova ustava, katere glavna točka je ustanovitev svobodne,

neodvisne in suverene grške države, ki bo odgovarjala resnični volji ljudstva. V proklamaciji svobodne republikanske grške vlade je odstavljena dinastija Glücksburg in kralju odvzeta pravica do vladanja. »Od danes naprej je Grčija republika.« »Plebiscit«, po katerem je Grčija na osnovi ponarejenih številk bila proglašena za monarhijo, je neveljaven. Dalje pravi proklamacija, da so demokratične sile Grčije resnična oborožena moč ljudstva in države. Njih prva naloga je, da deželo osvobodijo vseh tujezemskih močitev in njihovih agentov. Do sestave začasne demokratične vlade za vso Grčijo bo demokratiška armada prevzela upravo v svoje roke. General Markos je v imenu generalnega štaba grške demokratične armade že objavil prve zakonske dekrete, s katerimi je na svobodnem ozemlju uvedeno obvezno šestletno šolanje, vsi gozdovi in livade proglašeni za narodno imovino in objavljena izvedba agrarne reforme.

ANGLESKO-JUGOSLOVANSKA TRGOVINSKA POGAJANJA V LONDONU

Jugoslovanska trgovinska delegacija pod vodstvom namestnika jugoslovanskega ministra za zunanjo trgovino in britanska delegacija s sekretarjem za prekomorsko trgovino na čelu sta imeli 18. avgusta prvo sejo. Isti dan je priredila britanska vlada v čast jugoslovanske delegaciji velik sprejem v Lacaster Houseu. Navzoči so bili šef jugoslovanske trgovinske delegacije Kopčok, jugoslovanski poslanik v Londonu Leontič, člani jugoslovanske trgovinske delegacije in osebje jugoslovanskega poslanstva. Z britanske strani so sprejemu prisostvovali zastopniki zunanjega ministrstva, zastopniki ministrstva za zunanjo trgovino, finančnega in prometnega ministrstva. Sprejem je potekel v najprijetnejšem vzdušju.

POLITIČNE VESTI

Varnostni svet OZN je znova razpravljal o spopadih v Indoneziji. Sovjetski predstavnik v Varnostnem svetu Gromiko je predložil, da OZN takoj poseže v ta spor in odpošlje v Indonezijo razsodno komisijo. Kršileci miru, kakor so Holanci, morajo biti posvarjeni in Varnostni svet mora končati vojno, ki so jo pričeli Holanci.

Kongres socialistične stranke v Franciji je po štiridnevnih posvetovanjih z 2443 glasovi proti 2002 sprejel resolucijo sekretarja stranke Guy Molleta, kar praktično pomeni obsodbo politike socialističnega predsednika vlade Ramadiera in drugih socialističnih ministrov. Resolucija zahteva državno nadzorstvo nad industrijsko proizvodnjo, prepoved proizvodnje manjvrednih predmetov, »liberalno« kolonialno politiko, takojšnjo prekinitev sovražnosti zoper Indokino, zmanjšanje proračuna vojnih izdatkov in izenačenje mezd in življenjskih stroškov. Resolucija zahteva, da predsednik vlade in socialistični ministri ta program izvedejo. V kolikor bodo nesocialistični ministri odklonili ta program, morajo socialisti stopiti iz vlade.

Vodja evropskega oddelka ameriške radijske družbe Columbia, Smith, je v radijskem govoru obsodil reakcionarno hujesko propagando proti Madžarski. Smith, ki se je nedavno vrnil s potovanja po Madžarski, je izjavil, da v madžarski republiki ni nikjer odkril znakov omejevanja državljanov pravic in volilne svobode. Poudaril je, da bo na sedanjih volitvah volilo 130.000 volilcev več kakor na zadnjih.

Vrhovni sodišče Bolgarije je končalo javno sodno razpravo proti voditelju bolgarske reakcionarne opozicije Nikoli Petkovu in soobtoženim. Sodišče je Petkova spoznalo za krivega, ker je podpiral in sodeloval pri tajni fašistični zarotniški organizaciji »Vojaška liga« in ker je organiziral in povzročil diverzantske akcije. Nikola Petkov je bil obsojen na smrt z obešenjem, drugi obtoženci na kazni odvzema svobode.

Varnostni svet OZN je od 12 držav, ki so prošle za sprejem v OZN, soglasno sprejel samo arabsko kraljevino Jemen in novi britanski dominion Pakistan. Za Avstrijo, Italijo, Madžarsko, Rumunijo in Bolgarijo je generalni sekretar OZN

Trygve Lie predlagal, da se njihove prošnje Irske, Portugalske, Transjordanovskih pogodb. Odklonjene so bile prošnje Irske, Portugalske, Transjordanije, Albanije in Zunanje Mongolije.

V ladjedelnicih španskega mesta Cadiz je prišlo do močne eksplozije, ki je uničila celo mestno četrt San Severiano. Eksplozija je nastala v skladišču za kemične proizvode in se od tu prenesla na skladišče municije in torpedov. Pri tej nesreči je izgubilo življenje okrog 500 ljudi.

Na svečan način sta bila pretekli teden proglašena dva nova britanska dominiona Indija in Pakistan. Dosedanji podkralj Indije lord Mountbatten je bil imenovan za guvernerja dominiona Indije, voditelj indijskih muslimanov Jinnah pa za guvernerja dominiona Pakistana.

Drobne novice

V LR Hrvatski bodo do l. 1951 zgradili okrog 1200 km vodovodnega omrežja za oskrbo z vodo okrog 600.000 ljudi. Pred vojno je bilo vodno omrežje na Hrvatskem 830 km dolgo. Letos so že začeli številna dela. V Dalmatinskem Zagorju gradijo vodovod Šibenik—Dirniš—Perković—Slivno. Zgradili so že črpalno postajo in rezervar za 260 kubnih metrov. Razen tega so zgradili velik centralni rezervar ter položili od njega 5 km cevi. Ta vodovod s stranskimi cevmi bo dolg okrog 125 km ter bo oskrboval z vodo prebivalstvo brezvodnega Zagorja.

V Sloveniji je izšlo izza osvoboditve 461 knjig in brošur v skupni nakladi 4.613.067 izvodov. Letos je samo pri Državni založbi Slovenije izšlo 42 različnih knjig, med njimi je bilo 30 del domačih pisateljev. Slovenski knjižni zavod je dal na svetlo 42 del v nakladi 143.325 izvodov, Cankarjeva založba 16 knjig v nakladi 100.700 izvodov, Mladinska knjiga 9 knjig v 32 tisoč izvodih, Mohorjeva družba pa 11 knjig v 231 tisoč izvodih. Založba »Naša žena« ter Znanstveni inštitut sta izdala 74 knjig v skupni nakladi 296.068 izvodov.

V Jugoslaviji so odprli na Sušaku prvo gledališče za otroke. Namenjeno je otrokom od 5. do 8. leta starosti. Pobudo za ustanovitev otroškega gledališča je dala Nevenka Malič, kulturna referentka primorsko-gorskega okraja.

Naša študentska mladina izjavlja:

Zavestno se vključujemo v napredno borbo slovenskega ljudstva

V času, ko so mladinci in mladinke v Pragi na Svetovnem mladinskem festivalu nastopili in mladim somišljenikom z vsega sveta prikazovali slavno borbo koroških Slovencev proti fašizmu in njihovo današnjo borbo za dokončno osvoboditev, ko naša mladinska delovna brigada Franca Tavčmana-Lenarta na mladinski progi Samac—Sarajevo soustvarja in sgradi pri obnovi porušene domovine, pomaga pri uresničenju petletnega plana za boljše življenje ter se izgraja v tej kovačnici bratstva in enotnosti mladine vsega sveta, se je naša študentska mladina na povabilo Kluba koroških slovenskih akademikov na Dunaju zbrala 12. in 13. tega meseca v Dulah ob Vrbskem jezeru, da na svojem počitniškem sestanku izpove, da se tudi ona zavestno vključuje v borbo in delo našega ljudstva za lepše in svobodnejše življenje.

Sestanek dveh dni v Dulah je bil velik dogodek 40 fantov: dva dni so živeli kot delovni kolektiv v dvorani in v soncu, v pesmi in besedi, ki je bila odkrita in živa, bojevitost in udarna, pa tudi vesela in razgibana. V predavanjih o gibalnih silah in razvoju slovenskega slovstva, o vlogi duhovnikov v kulturnem življenju koroških Slovencev, o Koroški v borbi, o današnjem zunanji in notranjepolitičnem položaju in organizaciji in delu Zveze mladine za Slovensko Koroško so se iskali, našli in vrednotili v močnem oblikovanju in v široki, življenjski debati.

Višek sestanka je bil obisk bivših poslancev dr. Petka in župnika Starca, ki sta, kakor je poudaril v pozdravnih besedah tovariš akademik mlajše generacije, že s svojo navzočnostjo dokazala, da je naša pot borbe pravilna; saj sta sama vso dobo svojega vodstva stala v borbi in sta se tudi danes znašla v liniji borcev. Oba sta to jasno povedala v svojih kratkih nagovorih študentom in preko njih vsemu slovenskemu ljudstvu na Koroškem. Tov. dr. Franc Petek je med drugim dejal: »V referatu »Koroška v borbi« ste slišali, kakšno pot moramo hoditi koroški Slovenci. To je pot, ki so jo hodili partizani od leta 1941., pot, ki jo je začrtala Osvobodilna fronta in ki jo hodijo njeni aktivisti še danes. To je pot borbe za pravico in svobodo, ki nas bo edina dovedla do naše končne zmage, to je do našega cilja: do priključitve k FLRJ. Če se ozremo nazaj na plebiscit leta 1920. in ga vzporedimo z borbo partizanov, nam postane jasno, da je plebiscit navadna goljufija, ki jo je borba OF in partizanov iz temeljev preklcala. Leta 1920. je bila za nami samo reakcijska kraljevina Jugoslavija, dedič stare Astro-ogrske monarhije, ki so jo drugi vzpostavili, danes pa je za nami nova, napredna, Titova Jugoslavija, ki si je sama priborila po lastni volji svojo svobodo ter si sama postavila linije dela na političnem, kulturnem in gospodarskem področju in tako postala zgled za vse narode na svetu.

Danes, po politični razjasnitvi, ki jo je prinesla OF in utemeljila partizanska borba, smo prišli do jasne spoznanja, da se moramo za svobodo boriti sami in ne smemo čakati, da bi nas drugi reševali. Tudi koroški slovenski študentje morajo k tej osvoboditvi doprinesiti svoj delež.

Nihče na svetu ne more utajiti dejstva eksistence OF in partizanske borbe na Slovenskem Koroškem, čeprav bi nekateri reakcionarji hoteli to eksistenco zanikati ali vsaj prikriti. Konferenci v Londonu in Moskvi sta dokazali, da se to dejstvo ne da prikriti. Če pa partizanske borbe na Koroškem ne bi bilo, bi konferenci v Londonu in Moskvi že zdavnaj prešli preko zahtev koroških Slovencev na dnevni red. To je dokaz, da plebiscit usode Slovenske Koroške ni odločil. Danes pa je nadaljevanje naše borbe, ki traja in bo trajala, dokler vprašanje ne bo pravično rešeno, dokler ne priberimo suverenosti koroškega sloven-

skega naroda, ki je zagotovljena edino z našo popolno osvoboditvijo in priključitvijo k FLRJ. To je borba, ki zahteva naporov, borba, ki jo vodi OF, zato moramo hoditi vsi po tej začrtani poti in naša zmaga bo prišla!

Naloga koroških slovenskih študentov pa je, da doprinesejo svoj delež s študijem in delom v borbi za dosego našega skupnega cilja. Študentska mladina mora pri tem svojem delu tekmovali z ostalo slovensko mladino, da doprinese svoj čim večji in boljši delež!

Župnik Ivan Starc pa je zbranim študentom položil na srce:

»Kot eden izmed bivših voditeljev koroških Slovencev sem se ob času izseljevanja zbal, da bodo trpeči koroški slovenski izseljenci preklinjali one, ki so jih vedno opominjali, da morajo ostati zvesti svojemu ljudstvu, svojemu narodu. Toda že prva pisma iz taborišč so me prepričala, da jih je trpljenje prekalilo, da so postali še bolj zavedni in trdni. In ko sem potem prvič slišal o slavni borbi partizanov, sem se zavedal: Sedaj je prišel čas za osvoboditev! In zdaj je čas, ko moramo voditi borbo, čas, ki nam mora prinesiti svobodo! V tej borbi naj se nihče ne ustraši žrtev in trpljenja, ki bi jih moral doprinesiti iz ljubezni do našega ljudstva, do lastnega naroda, iz katerega smo mi vsi. Ne smemo biti nestrpní, če ne gre hitro, ostanimo stano- vitni, borbeni! Nikdar pa ne smemo do-

pustiti, da bi nam mogla zgodovina očitati, da smo mi zakrivali smrt in propad svojega slovenskega naroda!

Spominjam se, ko sem v pregnanstvu obiskal tovariša župnika Menteja v bližini Dunaja, kako sva oba ugotovila: Naša rešitev je samo Jugoslavija! To pa velja danes še celo, ko je nova, napredna Jugoslavija nekaj tako razboritega, živga, ko kar neprenehno ustvarja in gradi novo in lepše življenje! V to Jugoslavijo, mladi prijatelji, hočemo in moramo!

Študentska mladina je na svojem letošnjem sestanku še bolj živo občutila in spoznala potrebo po močni povezanosti s svojim ljudstvom in prav posebno z ostalo našo mladino in je zato sklenila, da se tudi ona vključi v Zvezo mladine za Slovensko Koroško, ki je s svojo borbo in s svojim delom uspeša, da jo priznava in upošteva ves svet. V referatih in debati, posebno pa po nagovorih obeh bivših poslancev in borcev za pravice slovenskega ljudstva so naši študentje ponovno ugotovili, da je zlasti sedaj, ko se bje odločilni boj za popolno enakopravnost in resnično svobodo našega ljudstva, edina pravilna pot pot borbe, ki jo hodi Osvobodilna fronta, ki jo mora hoditi vsak pošten Slovenec in od katere nas ne sme speljati nobena drobtinčarska politika niti sovražna propaganda tuje in domače reakcije.

In to je vzpodbudno oznanilo z letošnjega sestanka; v tem je prožnost in či-

lost naše študentske mladine, da se po dolgem času opešane in zakopane žilavosti končno zaveda, da je del svojega ljudstva in je zato tudi njena usoda na življenje in smrt povezana z usodo slovenskega ljudstva. To se pravi, da se mora ljudski študent tudi aktivno vključiti v borbo svojega ljudstva in kot prvi mladinec z vso ostalo mladino stati v prvih vrstah borcev za narodno in socialno osvoboditev!

Naša študentska mladina je spoznala svoje naloge in napravila svoj sklep: Ker je sama na lastni koži najbolj občutila pomanjkljivost nemško-nacionalnih in slovenskemu ljudstvu sovražnih šol, zahteva v svoji resoluciji od zveznega ministrstva za pouk ustvaritev slovenske gimnazije in samostojnega oddelka na učiteljski na Koroškem, v naslednjem proglasu slovenskemu ljudstvu pa slovesno izpoveduje:

»Slovenski študentje, zbrani na svojem sestanku v Dulah ob Vrbskem jezeru, smo razpravljali o vseh aktualnih narodnih vprašanjih. Prišli smo do spoznanja, da obstoja za naše ljudstvo največja nevarnost v novo se porajajočem fašizmu. Eden najnevarnejših činiteljev je podtalno in odkrito delovanje inozemskih fašistov na Slovenskem Koroškem. Zavestno se z vsemi močmi vključujemo v borbo antifašističnega prebivalstva Slovenske Koroške proti tem silam. V skupni borbi hočemo dosledno razkrivati vse vojne zločince in njihovo zločinsko delovanje med vojno in danes. Ti elementi poskušajo z zadnjimi razpoložljivimi sredstvi škodovati osvobodilnemu gibanju naprednega slovenskega ljudstva na Koroškem.

Bodimo pozorni in pazljivi nasproti tem izdajalcem in sovražnikom slovenskega ljudstva! Smrt fašizmu — svobodo narodu!»

PRIMITE TATU!

»Zgrabite tatu!« je zaklical tolovaj na begu. Ta znana pripovedka iz moderne sveta, ki kaže, kako razkriti zločinec postane — roka pravice, nam v obeh letih po vojaškem zlomu fašizmu vse jasneje stopa pred oči.

Grožnjam z izselitvijo, hišnim preiskavam, aretacijam, zaporom ter vsem mogočim oblikam »demokratskega terorja« nad antifašisti v zaporni coni in izven nje na Slovenskem Koroškem se je v zadnjem času priključil še značilnejši način strahovanja ljudskih množic: »tajinstveni umori in atentati«.

Obmejnimi incidentom, vpadom oboroženih skupin iz Koroške v Ljudsko republiko Jugoslavijo, ki jih vrše fašistične bande DP-jevcev ob slabo prikriti podpori varnostnih organov s Koroške, so sledili še umori avstrijskih žandarjev ter končno bombni atentati na okupacijske britanske organe.

Vsa ta igra mednarodnih agentov reakcije, ki se igrajo z življenji delovnega človeka Slovenske Koroške, je spremljana z lažnivimi senzacijami v dnevnem zakonitem nazadnjaškem časopisju ter z bujno agitacijo nacističnih prišepetovalcev.

Dve leti po kapitulaciji fašistične Nemčije je ljudstvo Slovenske Koroške v neprestani borbi proti vsem pojavom neofašizma. Napredna demokratična javnost je skozi dve leti neprestano opozarjala sedanje oblasti na Koroškem na korenine tega zla. Vendar so vse zahteve antifašističnih organizacij, zborovanj, delegacij in predstavnikov naletele na neupoštevanje.

Kljub odločni borbi koroških antifašistov, da se izvede denacifikacija, da se odstranijo inozemski fašisti, da se obsojijo vojni zločinci, so sedanje oblasti, avstrijske in okupacijske, ravnale prav nasprotno.

Proces proti bandi, ki je vršila svoje zločine na meji ter v Jugoslaviji in proces proti špijonažni skupini v Ljubljani, sta razkrila karte gospodom, ki se za kulisami bavijo s posli, ki dnevno ogrožajo življenje miroljubnih delovnih ljudi. Prav v Avstriji ustvarja reakcija oporišče provokatorske delavnosti, ki ogroža mir in razvoj svobodoljubnih narodov.

Po razkritjih v procesih pa demokratična javnost kljub cenzuri in zaplembi

spoznava prave povzročitelje novega zla.

Gospodom, ki so jim bile razkrite karte, s katerimi se igrajo z življenji ljudi, je potrebna nova krinka.

Z mnogo hrupa s strani nazadnjaških podeželskih lističev so bili nato pozdravljeni umori žandarjev. Eden teh je umor v Železni Kapli. Teden za tem je bila objavljena vest, da na kraju, kjer je padla žrtev, ni bande DP-jevcev. Namigavanja poročevalcev, ki črpajo vesti iz dobro informiranih krogov, so različna od uradnega tajinstvenega poročila avstrijskega notranjega ministra.

Domneve različnih podeželskih listov, ki so demokratsko prebarvani s podnaslovi »glasilo delovnega ljudstva«, ter nacistična prišepetavanja izdajajo enega in istega avtorja ter organizatorja vseh teh protiljudskih zločinskih klevet, vse diši preveč po Göbbelsu.

Priznanje, da so v službi okupacijskih varnostnih organov v resnici fašistični DP, pred katerimi je svarilo ljudstvo, in to prav na kraju, kjer se gode zločini,

NACISTIČNI ODNOS VARNOSTNIH ORGANOV IZ PODROŽČICE

V dopoldanskih urah 15. avgusta 1947 se je pojavila v Lešah, občina Št. Jakob v Rožu, patrolja okupacijske vojske z avstrijskim orožnikom, ki služi v orožniški postaji v Področici.

Orožnik v spremstvu patrolje je spraševal domačine, ali so videli pobeglega, bosega moškega z brzostrelko. Pri tem je nastopal izredno surovo, kakor da je še vedno v službi kljukastega križa. Resnični odnos orožništva — varnostnih organov pa označuje predvsem izjava:

»Imamo dobre podatke, kakšna je ta vaša vas!«

Leše so izrazita slovenska in antifašistična vas.

MLADINSKA DELEGACIJA SE JE VRNILA IZ PRAGE

Dne 19. avgusta 1947 so se vrnili mladinci in mladinke, ki so bili kot delegati na Svetovnem mladinskem festivalu v Pragi, veseli in polni doživetij nazaj na Koroško. Delegacija ZM za Slov. Koroško je sodelovala tudi pri obnovi znanega mesteca Litvinov Most in bila proglašena kot najboljša. Vsi člani de-

pa nam daje dovolj jasno sliko, kje je treba iskati krivca.

Za osvetlitev dodajamo, česar ne smemo pozabiti, da je samo po podatku glasila angleške obveščevalne službe, »Koroške kronike«, ki izhaja v slovenskem jeziku, v tem letu bilo pred vojaškim sodiščem na Koroškem 133 obravnav proti DP-jevcem, ki so nosili orožje, prekorajčili meje in cone, kradli, ropali, črnohorzili itd.

»Držite tatu!« kriče časopisi, javljajo varnostne direkcije, izjavljajo dvomljivi demokrati, prominenti javnosti ter pri tem izpuščajo vojne zločince, razpuščajo taborišča nacistov — tipa Wolfsberg.

Pri tem poslu pa jim zvesto pritrkava nazadnjaško časopisje.

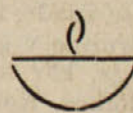
Množice delovnega ljudstva Koroške se ne dajo varati in groziti z novimi sleparstvi, ki so tako podobna starim in preživelim. Ne atomske bombe, ne čudni stratosferski krožniki, ne patrolje po vaseh pod pretvezo iskanja oboroženih nezancev, ne vožnje z mitraljezi skozi slovenske vasi ter rasistična propaganda ne morejo zaplašiti ljudstva Slovenske Koroške v borbi za osnovne človečanske pravice.

legacije so bili odlikovani z udarniškim znakom.

V prihodnji številki »Mlade Koroške« bomo objavili obširno poročilo o sodelovanju delegacije na Svetovnem mladinskem festivalu v Pragi, kjer je mladina Slovenske Koroške s svojo udeležbo manifestirala svojo solidarnost z vso napredno mladino sveta.

68 KOROŠKIH OTROK — GOSTJE V SLOVENIJI

Na povabilo Glavnega odbora Antifašistične fronte žena Slovenije je prispelo v ponedeljek na Jesenice 68 otrok iz Koroške, med temi 21 Avstrijevcev. Na kolodvoru so otroke sprejele zastopnice Antifašistične fronte žena, zastopniki mladine in pionirjev. Mali Korošci bodo preživeli počitnice v bližini Kranja.

Kot žrtve so padli v borbi za nas ...

**PRISPEVAJMO
ZA SPOMENIK V ČAST
PADLIM PARTIZANOM**

BILČOVŠ

Vesel dogodek smo praznovali 11. tega meseca v Bilčovsu. Po stari kmečki šegi sta se poročila tov. Anica Safran, p. d. Pomočava, in tov. Zablatnik Miha, oba iz naše vasi. Vsa vas je bila na nogah, da prisostvuje slovesnemu običaju kmečke poroke in da novoporočencema pokaže njuno priljubljenost. Saj pa sta novoporočenca res naša. Nevesta je pod nacizmom mnogo žrtvovala za našo osvoboditev in zato je morala tudi 12 mesecev pretrpeti v gestapovskem zaporu. Ženin pa je bil partizan, ki se je z orožjem v roki boril za svobodo Slovenske Koroške. Poročne obrede je opravil ženinov brat č. g. Zablatnik Pavel. Novoporočencema so čestitali tudi vse naše organizacije, OF, Prosvetno društvo, pevski zbor in dramski odsek, kjer sta ženin in nevesta ves čas marljivo sodelovala. K vsem drugim čestitkam pridružujemo tudi mi naše iskrene in najlepše želje.

»HOJCET« TOVARIŠA LUCA

S slovenskimi zastavicami okinčana avtomobila sta se odpeljala iz Vesel preko Šent Vida, Klopinja in Sinče vasi v Priblo vas. Peljal se je ženin, bivši partizan tov. Luc — Janez Wuttej, po svojo nevesto Jožefino Lipuš, p. d. Pižovnikovo iz Prible vasi. V Pribli vasi je bila 11. avgusta 1947 njuna svatba. Sorodniki, vojni tovariši in prijatelji domala iz vse Koroške so čestitali partizanu Lucu in njegovi družici.

Lucovi tovariši partizani so skupaj z drugimi svati in »škortovci-oknarji« pokazali, da znajo biti tudi veseli. Na svatbi smo pozabili težke dni preteklosti. Pozabili težke borbe z SSovskimi banditi na Svinški planini, kjer smo se z Lucem spoznali. Vriskanje, partizanska in narodna pesem je odmevala daleč po polju. Godba tov. Operčana Franca, bivšega partizana, pa je igrala tako poskočno, da so zasrbele pete tudi že osivelim tovarišem in tovarišicam. Novoporočencema mnogo sreče!

KAPLA OB DRAVI

Dne 3. t. m. je naša mladina prvič nastopila s partizansko igro v svojem prosvetnem domu v Podljubelju. Premostila je vse zapreke in polni borbenega poleta so se vsi vživeli v igro »Zeleno vrvice«, ki je tudi lepo uspela. Vsi igralci so lahko ponosni, da so svoje naloge odlično izpolnili in s tem pokazali, kaj zmoremo, če smo enotni in se požrtvovalno lotimo dela s skupnimi močmi. Tudi tamburaški zbor in mešani pevski zbor sta razveselila poslušalce s pestrim sporedom. — Komaj je bila igra končana, se je pojavil orožnik in zahteval pojasnilo zaradi slovenske zastave, ki jo dvigne partizan v igri na odru. Katero zastavo bi neki moral dvigniti slovenski partizan, ko zlomi kljukasti križ? Orožnik je menda to smatral za izzivanje. Ali zastavo ali lomljenje kljukastega križa? Za nas to ni pomenilo izzivanje, kajti zastavo, pod katero smo se borili, bomo še dvigali ponosno in vse dotlej, da bomo svobodni v Titovi Jugoslaviji.

Sprejeti sta bili dve resoluciji zaradi prepovedi govora na kulturnih prireditvah.

ZLATA POROKA

V Železni Kapli smo obhajali dne 2. avgusta tega leta redko slovesnost. Krištanov oče iz Bele, Pavel Roš in mati Rozalija, rojena Žagar, sta obhajala zlato poroko. V soboto dopoldne smo se zbrali pri Devici Dariji v Trnju, kjer je g. dekan Zechner ponovil poročna opravila ter v kratkem nagovoru poudaril, da so ti starši zgled za vse mlade. Živeli so kot vzor slovenske družine v globokem spoštovanju do vsega, kar so podedovali od svojih prednikov. Kot globoko verna in zavedna slovenska družina so bili Krištanovi posebno v zadnjih letih v borbi za pravice naroda. Njihov rod je dal mnogo hrabrih borecev za svobodo slovenskega naroda na Koroškem. En sin je postal žrtev dela v

grofovskih gozdovih, eden pa je pokopan med junaki-partizani na pokopališču v Železni Kapli.

Krištanova družina, ki je delala grofu Thurnu že 47 let, je zaradi sodelovanja v osvobodilnem boju postala tem nezazelenjena. Ko je odšel sin Miha v partizane, so Krištanu začeli grofovi nameščenci povsod nasprotovati in grof mu je odpovedal najemniško pogodbo in stanovanje brezpogojno, kakor vsem drugim, češ da Krištanov oče ni več sposoben za delo. Edini njegov še živi sin pa je kot delovna moč premalo. S pomočjo slovenskih aktivistov in s podporo poštenih Avstrijcev so se Krištanovi ubranili vsaj za eno leto izгона iz hiše, kjer so sedaj opravljali zlato ženitovanje.

Z mlaji in cvetjem je bila okrašena hiša, kjer se je zbralo veliko število veselih gostov. Številne slike, med njimi slika maršala Tita, slovenskih junakov in domačega partizana Miha so krasile »hišo«, v kateri so se zbrali na zlatem ženitovanju gostje. Nagovori in deklaracije ter slovenske pesmi, partizanske in narodne, so poskrbele za pravo domače slovensko slavo. V dobrem razpoloženju je trajala proslava do drugega jutra.

Želimo zavednim in požrtvovalnim Krištanovim staršem še mnoga leta veselja in zdravja, da bi se skupno razveselili tistega dne, ko bo zasijala nad nami vsi svoboda, za katero so naši slavljenici toliko žrtvovali in ki jo z nami vred tako željno pričakujejo. Frižko

ŠT. ILJ OB DRAVI

Pred nekaj dnevi sta se pojavila v okolici Št. Ilje neki gozdar in njegov spremljevalec iz Celovca. Ogledovala sta si jelšve gozdove ob Dravi in zadrževala začudenim ljudem, da bodo posekali vse jelšveje. To da je nasvetoval in odredil namestnik deželnega glavarja Ferlitsch. Ko so jima ljudje predlagali, naj se obrneta na lastnike gozdov, sta odločno odklonila, da bi koga vprašala za nasvet. Oblasti bodo odredile sečnjo ne glede na lastninsko pravico.

Prizadeto prebivalstvo, predvsem mali posestniki ob Dravi, ogorčeno zavračajo tako ravnanje, ki so ga vajeni iz hitlerjevskih časov; zahtevajo, da oblasti odrede oddajo potrebne lesa predvsem pri nacističnih veleposestnikih. Veleposestniki čuvajo svoje gozdove že vsa leta in jih imajo nedotaknjene tudi sedaj, medtem ko današnje oblasti hočejo brez vprašanja odvzeti malim posestnikom še tisto bore malo lesa, ki ga jim je ncičzem še pustil. Vk.

ZILJSKA BISTRICA

Preteklo nedeljo smo se na Ziljski Bistrici zbrali kmečki zadrugniki iz vse okolice. Dosledna borba naše slovenske Zadrugne zveze je namreč končno omogočila tudi pri nas zopetni prevzem Hranilnice in posojilnice po izkušnih zadrugnikih, katerim jo je leta 1941 iztrgal iz rok nasilni nemški nacizem. V nekaj minutah je takrat nacistični »zadrugnik« Geissner, ki ga je spremljal poln avtomobil do zob oboroženih gestapovcev in neki Hitlerjev gorečnik iz onstran Zilje, izvedel vse »pravne postopke«. Do zloma nacizma so nato po mili volji gospodarili z našo imovino in še do danes ni bilo mogoče ugotoviti povzročene škode.

Ponosno nam je pripovedoval naš stari načelnik Janez Druml, p. d. Ovnič na Bistrici, kako je tudi v najhujših dneh čutil, da bo končno zmagala pravica nad nasiljem. To je izpovedal tudi v imenu tistih zaslužnih zadrugnikov, ki jih je mora let nacističnega nasilja spravila prerano v grob. Težko bo zadruga pogrešala delovanje Cimprovega in Čičevega očeta ter nadbudnega Cimprovega Joklna. Zato smo zadrugarji po daljšem posvetovanju sklenili, da pojačamo vrste izkušnih odbornikov tudi z mlajšimi močmi. Našemu staremu načelniku Ovničevemu očetu pa izrekamo tudi še s tega mesta najtoplejšo zahvalo za vse njegovo nesebično delo v korist našega ljudstva. Ostal nam bo vedno vzor požrtvovalnosti, saj je skoraj pol stoletja

uspešno vodil našo Hranilnico in posojilnico. Še prav posebno pa mu želimo ob njegovem 82. rojstnem dnevu, ki ga je praznoval 15. avgusta, še mnogo let življenja, čilosti in zdravja!

BOROVlje

Glavni semenj ali žegnanje v Borovljah je na dan Sv. Lovrenca, 10. avgusta. Kako je bilo to nekdanj! To žegnanje je poslovelo preko Borovelj daleč po Rožu in še na »Hurah«. Saj so imeli svojčas Borovljanci svoj privilegij, svoje »strelce« ali kakor so jih nazivali tukaj »Schütze«. To je bila garda, vsi v uniformah in čake s krivimi peresi kot bersagleri. Nastopili so pri pranganju ter oddali svoje »salve« kot vojaščina. Vse to je minulo in tudi »strelce« mlajši rod ne pomni več. Ostalo pa je še pranganje na Doleh in živahnost na plesiščih. Pijače je bilo bolj pičlo, a cena ni bila ravno nizka. Evangelije so brali samo v nemškem jeziku. Slovincem jih menda ni treba, ker so baje itak že dosti verni.

Ali se je tudi cerkvena oblast podredila koroškimi in avstrijskim nemškim šovinistom, da se trudi predvsem za germanizacijo in ji je vera deseta briga? Po razmerah v Borovljah bi sodili tako!

BLATO

Lepo je bilo hoditi po naših poljih med Libičem in Komeljsko goro okrog Božjega groba, ko so zorela žitna polja in nam ometala obilno žetev in so sadni vrtovi kazali lepše kakor druga leta. Pa smo žita poželi in ugotovili, da le ni tako, kakor smo pričakovali. V sadne vrtove pa se je zagnala burja, ki je polomila in otrsela velik del našega upa. Kadar hodimo po gozdu in zalezujemo zvite srnjake, ki se nič radi ne puste dohiteti, ugotavljamo, da nam je burja naredila tudi tam veliko škodo in še bolj razredčila drevje po Libiču, kjer so nam že posekali mnogo lesa, ne da bi nam plačali zanj.

Imamo torej dosti gospodarskih skrbi, vendar pa ne pozabljamo narodnega življenja. Spomladi smo se vključili z vsemi silami v tekmovalno Osvobodilne fronte.

Zaprosili smo, da izpustijo tovariša Franca Kropivnika, ki je bil v začetku aprila od britanskega vojaškega sodišča obsojen na pet mesecev zapore zaradi silobrana in prebija svojo krivično kazen sedaj v Kaprunu na Solnograškem. Vendar smo dobili od britanskih oblasti odgovor, da prošnja ni bila predložena v rešitev.

Občinski odbor Osvobodilne fronte Blato ima v Čirkovčah p. d. pri Krevcu svoj lokal v mali sobici, ki je bil potrjen tudi od okrajnega glavarstva v Velikovecu. To našemu županu Pavliču ne gre v račun in nam hoče prostor na vsak način odvzeti. Ne glede na to, da prostor ni primeren za bivanje in so na razpolago še druga stanovanja, hoče nastaniti v njem neko družino. Tako živahno se zanima za to, da se mu je zdelo vredno hoditi od hiše do hiše in spraševati ljudi, koliko oseb je bilo navzočih pri Krevcu tistega dne, ko so pili fantje in dekleta »šrangoc«, ki je pri njem niso policijsko prijavili. Ali hoče gospod župan spremeniti avstrijske zakone tako, da bo za stare narodne običaje, kjer se zbere nekoliko ljudi, treba vprašati najprej njega, če jih dovoli?

Opozorilo

Zveze slovenskih izseljencev

Zveza slovenskih izseljencev sporoča vsem svojim članom in vsej javnosti, da je Zvezno notranje ministrstvo na Dunaju na podlagi obstoječih zakonov bilo prisiljeno ugoditi našemu prizivu proti razpustitvi našega združenja.

S tem je po hudi borbi in brezkončnemu zavlačevanju pristojnih avstrijskih organov zmaga naša pravica nad samovoljo ter protipostavnim ravnanjem varnostnega direktorja za Koroško g.

Lahko zaslužen dobiček

Takole mi je potožil kmet na Brnci, ko sem pred nekaj dnevi povprašal po tem, kako mu napreduje gospodarstvo: Kar pomnim, nas tarejo kmete in delavce gospodarske skrbi. Toda ko smo pred dvema letoma doživeli konec najhujše fašistične tiranije, smo bili prepričani, da je tudi za nas prišel čas pravičnosti ter s tem konec izkoriščanja in oderuštva.

Resnica pa je danes čisto drugačna. Letos sem na primer oddal svojemu sosedu trgovcu 1.200 kg zgodnjega krompirja, ki mi ga je plačal po predpisih po 48 grošev za kg. Pred trgovino so že čakali kupci — tudi moji sosede, tovarniški delavci, železničarske žene in mali obrtniki, ki so kupovali ta krompir od trgovca tudi po predpisih po 70 grošev za kg. Dve uri potem, ko sem krompir pripeljal k trgovcu, je bil že ves razprodan.

Torej se je en kg krompirja v nekaj minutah podražil za 22 grošev, od katerih jih je 14 zaslužil trgovec, ki je krompir tehtal in oddajal strankam, in 8 veletrgovina v Beljaku, ki krompirja ni ne videla ne tehtala ne razprodajala. To se pravi, da je veletrgovec pri mojih 1.200 kg krompirja zaslužil 96 šilingov, trgovec 168 šilingov, kar je skupaj 264 šilingov, kolikor so morali kupci po nepotrebnem predrago plačati krompir.

Zdaj pa pomislimo samo, koliko kmetov je oddalo v našem okraju krompir in koliko kg krompirja je bilo razprodanega, pa si kmalu lahko izračunamo dobičke v sto tisočih šilingov, ki jih je vtaknil v žep izkoriščevalec, plačati pa so jih morali delovni ljudje, ki zaslužijo komaj za krompir, pa morajo trdo delati. Vk.

Stossierja ter proslulega Hansa Piescha. Proti vsem načelom demokracije in obstoječim zakonom sta našo Zvezo razpuščila. Nad nas, naše žene in otroke je bila poslana policija s kamenjem, vodo in drugimi nacističnimi metodami.

Zveza slovenskih izseljencev je sedaj zakonito priznana. Zato se bo odslej še bolj odločno borila za pravične zahteve slovenskih izseljencev.

V njihovem imenu že danes zahteva končno resnično popravilo za vso škodo na imovini in zdravju.

Borila se bo za takojšnje priznanje vseh pravic in ugodnosti, ki jih nudijo zakoni vsem po nacistih zasledovanim!

Siti zavlačevanja zahtevamo izseljenci končno kaznovanje vseh krivcev zločinov nad našim življenjem in imetjem. Zahtevamo kaznovanje vojnih zločincev Aloiza Maier-Kaibitscha in njegovega namestnika Karla Fritza! Zahtevamo kazensko postopanje proti vsem njihovim pomagačem predvsem proti nacističnim predstavnikom, ki jih oblasti brez kazni puščajo na svobodo.

Pozivamo vse Slovence in Slovenke, ki jih je nacistični režim nasilno preselil ali izgnal, in da še niso člani ZSI, da pristopijo brez izjeme kot člani v našo Zvezo. Ona jih bo podpirala in zastopala v borbi za pravice slovenskih izseljencev!

Za ZSI:

Vinko Gröblacher l. r., predsednik.

Milka Vertič l. r., tajnica.

TOMBOLA V BOROVljAH

Vse sosedne občinske odbore OF in prosvetna društva opozarjamo, da priredi okrajni odbor OF Borovlje na praznik, dne 8. septembra, v dvorani kina v Borovljah veliko tombolo. — Podrobnosti bomo javili.

Okrajni odbor OF Borovlje.

VABILO

na izredni občni zbor »Hranilnice in posojilnice« v Škofičah, r. z. z. n. z., ki bo v nedeljo 7. septembra 1947 ob 10. uri dopoldne v posojilničnih prostorih v Škofičah z naslednjim dnevnim redom:

1. Čitanje zapisnika zadnje odborove seje.
2. Poročilo starega odbora o stanju starih vlog in posojil ter pregled računskega zaključka od leta 1941.
3. Volitev odbora in nadzorstva.
4. Slučajnosti. Odbor

Turizem v Sloveniji

Slovenija je slovela že pred zadnjo vojno zaradi svojih svetovno znanih letovišč. Tujci pravijo, da je Slovenija, posebno Gorenjska, jugoslovanska Švica. Toda pod bivšo Jugoslavijo so uživali te krasote le tujci in domači mogotci, ki so si v najlepših krajih gradili vile in hotele. Ljudstvo je imelo od vsega tega le drobtinice, ki so padale z razkošnih miz bogatinov, delavec pa sploh ni mogel misliti na letovišče ali oddih.

Sedaj daje delovno ljudstvo Jugoslavije vse svoje sile za izvedbo petletnega načrta, ki bo spremenil lice Jugoslavije. Povsod obnavljajo in gradijo. Toda ljudska oblast skrbi za vsestranske koristi svojega ljudstva. Ni dovolj, da ima ljudstvo samo tovarne in stroje ter zvišano proizvodnjo, država hoče, da bodo ljudje zdravi, veseli, zadovoljni življenja. Saj je ravno to namen petletke, da dvigne gospodarsko, socialno in kulturno raven vsega prebivalstva nove Jugoslavije.

Zato posvečajo v Jugoslaviji veliko pozornost tudi turizmu. Posebno v Slovenijo bodo prihajali kot prej tujcemci iz vseh držav, poleg njih pa tudi delavci in nameščenci iz vse Jugoslavije. Slovenija bo postala največje turistično središče za vso Jugoslavijo. Že letos so vsa letovišča zasedena, povsod najdeš člane sindikatov, delavce in uradnike, ki uživajo svoj dopust v najlepših krajih naše že svobodne domovine, tam, kjer so nekdanj imeli dostop le privilegirani mogotci. Kot člani sindikatov imajo poseben popust, v hotelih se jim stroški znižajo za četrtno, voznina pa je polovična. V več krajih so razni bogatini pod bivšo Jugoslavijo hoteli imeti neomejen monopol tudi nad naravnimi krasotami in so zidali razne objekte, kjer jim je najbolj prišlo. Sedaj je tudi tega konec. Na Bledu so podrli že nekaj vil in kavarn, ki so tik ob obali zastirale pogled in dostop do jezera.

Ob obali so začeli graditi lepo asfaltirano cesto in sprehajalno pot. Bled bo dobil lepšo podobo in se bo še razširil. Kmalu bodo začeli graditi hotel za udarnike, ki bodo uživali za nagrado brezplačno letovanje. Zgradili bodo tudi splotja za počitniške kolonije najmlajših in za srednješolsko mladino, ki je sedaj nastanjena po raznih vilah in hotelih. Sindikati imajo na raznih krajih Gorenjske že domove za svoje člane, ponekod jih pa še urejajo.

B L E D

Tako skrbi Jugoslavija, da rastejo v plačno letovanje. Zgradili bodo tudi splotja za počitniške kolonije najmlajših in za srednješolsko mladino, ki je sedaj nastanjena po raznih vilah in hotelih. Sindikati imajo na raznih krajih Gorenjske že domove za svoje člane, ponekod jih pa še urejajo.

Tako skrbi Jugoslavija, da rastejo v

novi državni zdravi in veseli ljudje, da imajo po delu zasluženi dopust, ki ga preživijo v najlepših krajih. Poleg fizikulture, planinstva in kulturnega razvedrila postaja tudi turizem last najširših plasti delovnega ljudstva, ki se veseli življenja in dela za napredek svoje domovine.

Pionirsko mesto v Košutnjaku

V živopisnem Košutnjaku, skrito v razkošnem zelenju, leži Pionirsko mesto — mesto radosti za najmlajše prebivalce jugoslovanske prestolnice.

Dela na izgradnji Pionirskega mesta so se pričela v mesecu maju, ob istem času, ko so pričeli pripravljati teren za gradnjo pionirske železnice. Člani Ljudske fronte so pomagali s prostovoljnim delom.

Z izgradnjo Pionirskega mesta so do-

bili beograjski otroci prijeten kraj, kjer se lahko zabavajo v vročih poletnih dnevih. Mesto sestavlja 11 velikih, sončnih paviljonov, ki lahko sprejmejo nad 350 pionirjev. V centralni zgradbi je obednica in velika dvorana za gledališke predstave, kino za mlade prebivalce mesta, kjer predvajajo vzgojne, zabavne in risane filme za otroke. Da bi pionirji v času počitnic lahko poleg igre in zabave tudi kaj pridobili, je organizirana h

več delavnic, kjer se učijo bodoči inženirji, tehniki, mehaniki, modelarji itd. Tu je tudi mizarska delavnica z garniturami »Konstruktorja«. Slovesno je bila otvorjena tudi Prva pionirska tiskarna, kjer so že natisnili prvi tekst — »Zaobljubo pionirjeve«.

Pri gradnji Pionirskega mesta so posebno pazili na objekte za fizikulturo. V gozdnem hladu so pripravljena igrišča za odbojko in košarko in tudi za tenis. Tu je tudi nogometno igrišče, kjer bodo odslej športne in fizikulture tekme pionirjev.

Poleg glavnega paviljona je velik vodomet, ki krasi trg Pionirskega mesta. Tu je tudi ribnik. V bližini je tudi svetilnik; ta kaže smer čolnom in ladjam, ki jih pionirji spuščajo po bazenu, ki je zgrajen nalašč v ta namen. Na južni strani pa so gugalnice — vedno priljubljena zabava za pionirje.

V Pionirsko mesto pride vsakih petnajst dni nova skupina 350 beograjskih otrok na letovišče. Njihovo življenje in delo je pod skrbnim vodstvom vzgojiteljic in učiteljev.

Štabi pionirskih čet vodijo življenje v Pionirskem mestu. Najboljši pionirji so načelniki in člani štabov. Oni organizirajo tekmovanje v snagi, disciplini, kulturnoprosvetnem delu itd.

Vsako jutro ob tri četrt na sedem da dežurni pionir s trobento znak za vstajanje. Potem pride ura fizikulture, zajtrk, ure čitanja, učenja, iger itd. Zvečer pri tabornem ognju nudi orkester in pevski zbor zabavo mladim meščanom. Čez dan delajo izlete v gozd, pionirji lovijo žuželke, iščejo minerale in delajo tudi zbirke.

Življenje je polno brezskrbnega otroškega veselja. Pionirji so ponosni na svoje mesto — prvo v Jugoslaviji — in že štejejo dni, ko bo ne daleč v gozdu zapiskala lokomotiva in naznanila, da je Pionirska železnica gotova. In mali vagoni se bodo napolnili s pionirji, odpremi vlaka bo dal znak za odhod in prebivalci Pionirskega mesta bodo šli na prvo vožnjo s svojo železnico.

KAKO JE NASTALA

Tito:

Borba narodov zaslužene Jugoslavije

V takem položaju je vodstvo Komunistične partije ukrenilo vse potrebno za organizacijo narodne vstaje. Še jeseni leta 1940 je bila postavljena v največji tajnosti tako imenovana Vojna komisija z nalogo, da ustvari v vrstah jugoslovanske vojske, med vojaki in oficirji razpoloženje za odpor v primeru napada na Jugoslavijo — v primeru kapitulacije pa da prevzame vojaško vodstvo v svoje roke. Ta komisija je bila po aprilski kapitulaciji razširjena in je dobila naziv Glavni štab partizanskih odredov Jugoslavije, ki se je pozneje spremenil v Vrhovni štab. Takoj po kapitulaciji Jugoslavije in po množičnem klanju srbskega življa po Hrvatskem in Bosni je Komunistična partija začela pošiljati svoje člane, da organizirajo ubežno prebivalstvo po gozdovih v gverilске odrede.

Še pred napadom na Sovjetsko zvezo je vodstvo Komunistične partije sklenilo sporazum o sodelovanju z vodstvom Srbske zemljoradniške stranke Dragojuba Jovanovića in s skupino dr. Ivana Ribarja. Dne 22. junija, ko so nemške hordne nenadoma napadle Sovjetsko zvezo, je vodstvo Komunistične partije takoj sklicalo skupno sejo z vojno komisijo, na kateri je bilo sklenjeno, da se prične z vstajo po vseh delih Jugoslavije.

Na tej seji je bilo tudi sklenjeno, da se Vojna komisija spremeni v Glavni štab partizanskih odredov Jugoslavije in da bo ta vodil vse operacije v državi. Ta štab je poslal svoje člane v razne pokrajine z nalogo, da prevzamejo vodstvo organizacije partizanskih odredov in vodstvo operacij. Razen tega so bile organizirane male diverzantske skupine, ki so začele uničevati telefonske in tele-

grafske zveze ter vršiti napade na skladišča in druge vojaške objekte. V teh dneh je beograjska mladina pokazala junaštva, ki bodo za zgled in ponos še poznim bodočim pokolenjem naših narodov. Mladeniči in dekleta od 14 let dalje so sredi belega dne napadli švabske kamijone, jih polivali z bencinom in jih uničevali. Kljub vešalom, ki so bila postavljena po Beogradu sredi Terazij, je srednješolska in delavska mladina napadala z nezmanjšano drznostjo.

Do napada na Sovjetsko zvezo so se razen akcij po mestih vršile borbe le v bosanskih in hercegovskih hribih, po napadu na Sovjetsko zvezo pa se je začelo partizansko gibanje širiti hitro tudi po vseh ostalih predelih. Že meseca julija leta 1941 delujejo z uspehom Valjevski, Kragujevski, Užički, Homoljski in drugi partizanski odredi. Po 20 do 30 borcev napada nemške skupine z eno ali dvema puškama ali s kako bombo, ubija Nemce in se na ta način oborožuje.

V času, ko se je v Srbiji partizansko gibanje razvijalo postopoma in tako dobivalo vse bolj množični značaj, je bila v Črni gori že 13. julija 1941. leta pod vodstvom komunistov organizirana in izvedena splošna narodna vstaja. Na deset tisoče Črnogorcev je na dano znamenje napadlo italijanske posadke po vsej Črni gori ter zavzelo vsa mesta razen Cetinja in Podgorice. Ujetih je bilo okoli 6.000 italijanskih vojakov in oficirjev ter zaplenjena velika količina vojnega materiala. Nato so črnogorski rodoljubi svojo težko in krvavo borbo nadaljevali proti italijanskim divizijam, ki jih je poslal Mussolini, da bi vstajo zadušile.

Meseca avgusta 1941. leta so partizanski odredi v Srbiji osvobodili skoraj vso Mačvo in Posavino do Obrenovca. Za-

vzeli so kraje: Lajkovac, Ub, Krupanj, Ljig, Loznico, Stolice in v začetku septembra Užice, Čačak, Užičko Požego, Gornji Milanovac in še druga manjša mesta. Tako so partizani osvobodili skoraj vso zahodno in dober del vzhodne Srbije.

Še avgusta se je Glavni štab partizanskih odredov Jugoslavije pod najtežjimi okolnostmi preselil iz Beograda — najprej v mestce Krupanj, pozneje pa v Užice. V začetku septembra 1941 je bil v rudniku Stolice pri Krupnju sklican prvi vojni posvet delegatov iz vseh delov Jugoslavije. Pod nenavadno težkimi pogoji so prišli na posvetovanje delegati iz Slovenije, Hrvaške, Srbije, Bosne in iz drugih krajev. Na tem posvetovanju so bili sklenjeni daljnosežni in važni zaključki. Glavni štab je dobil naziv: Vrhovni štab partizanskih odredov Jugoslavije; za Slovenijo, Hrvaško, Bosno in Črno goro pa so bili postavljeni glavni štabi katerih člani so bili istočasno člani Vrhovnega štaba. V Beogradu je bil izdelan načrt, kako očistiti zahodno Srbijo in ustvariti bazo za nadaljnje operacije; tu na tem vojnem posvetovanju pa je bil izdelan načrt za vodstvo operacij in ustvaritev baz v vseh ostalih delih Jugoslavije. Razen povsem vojaških sklepov je bilo na tem posvetovanju izdanih več političnih odlokov, kakor na primer ta, da se pokličejo k sodelovanju in skupni borbi vse ostale sile, ki niso stopile v službo okupatorja.

Glavni štab partizanskih odredov je še v Beogradu izvedel, da se neke v hribih na Ravni gori skriva polkovnik Draža Mihajlovič s skupino oficirjev, s katerimi mu je uspelo izmakniti se ujetništvu. Do tega trenutka se Draža sploh ni bojeval in tudi bosanski kmetje, ki so se bili dvignili v obrambo svojega življenja, niso bili pod njegovo komando. Jaz osebno sem še meseca julija zapovedal štabu Valjevskega partizanskega odreda, naj vzpostavi zvezo z Dražo Mihajlovičem in ga pritegne k borbi in k sodelovanju z nami. Toda on je odločno odklonil, da bi storil kar koli proti Nemcem. Prvič, ker sploh ni imel vojske, in drugič, ker se je bal represalij. Naš štab

pa je dobil v roke nek dokument, v katerem nas je nekdo iz Dražine skupine obvestil, da želi Draža Mihajlovič odstraniti neke nepokorne oficirje v Bosno, in sicer tiste, ki so se želeli boriti. Eden teh nepokornežev je bil poročnik Ratko Martinović, ki je od prvega dne skupaj s popom Vlado Zečevićem sodeloval z nami ter ustvaril četniški odred v okolici Krupnja. V tem dokumentu se govori, da je Draža Mihajlovič sklenil, da s pomočjo nekega kriminalca ubije poročnika Martinovića, ko bo prišel čez Drino.

Takoj, ko sem avgusta leta 1941 prišel na osvobodeno ozemlje, sem šel na Ravno goro k Draži Mihajloviču, ki me pa ni sprejel v svojem ravnogorskem gnezdu, temveč v vasi Struganik v hiši vojvode Mišića. Poleg Draže sta bila na sestanku tudi znani Velešer Dragiša Vasić in major Mišić. Sestanek je zelo slabo uspel. Draža Mihajlovič se je trdovratno upiral, da bi začel s kakršno koli borbo proti Nemcem, češ da še ni prišel čas za to itd. Tedaj je že imel nekaj četniških odredov, organiziranih v zahodni Srbiji, ki so jo bili osvobodili partizani. Ustno se je rešilo samo vprašanje o lojalnem ravnanju Mihajlovičevih četnikov s partizani ter da ne bodo napadali partizanov, kakor so to delali četniki vojvode Pečanca.

Ker je Draža Mihajlovič, ne vem zakaj, tedaj in še dolgo potem menil, da sem Rus, je popolnoma odkrito govoril o Hrvatih in o vseh ostalih narodih Jugoslavije. Ko sem ga vprašal, kaj misli o nacionalnem vprašanju, mi je izjavil naravnost, da morajo biti Hrvati, muslimani in vsi ostali najstrožje kaznovani in po primernem maščevanju Srbom popolnoma podrejeni. Ker sem nasprotoval njegovi izjavi, mi je dejal, da je njegova trditev povsem pravilna, ker so vsi Hrvati krivi ustaških zločinov, da so vsi ustaši izdajalci, ki so Nemcem Jugoslavijo prodali. Na koncu mi je Draža dejal, da bo še premislil, kdaj in kako bo svoje edinice poslal v borbo in da mi bo o tem sporočil.

Dalje

Churchill bi hotel postati Amerikanec

V majski številki ameriškega lista »Life« je izšel članek Winstona Churchilla z naslovom »Da sem jaz Amerikanec«. Spominjajoč se na svoj fultonski govor primerja Churchill to leto s preteklim letom in daje zelo mnogo zanimivih priznanj:

Potem ko iz svojega lanskega govora navaja »skrbno izbrane« klevetniške izmišljotine o »železni zavesi« in »komunistični nevarnosti« kakor tudi o potrebi angloameriškega vojaškega in političnega bloka na bazi atomske bombe, Churchill ponosno poudarja, da je njegovo fultonsko tezo »sprejela politika vlade Zedinjenih držav«, ki je »podvzela mnogo odločnih ukrepov« v Nemčiji, Avstriji, na Madžarskem in Kitajskem... V želji, da bi dokazal, kako je »Trumanova doktrina« ne samo njegov otrok, ampak tudi nadaljevanje politike njegove vojne vlade, Churchill sklene, da se nekoliko globlje zazre v preteklost ka-

kor pred letom dni, in se spomni grških dogodkov jeseni in pozimi leta 1944.

Po nemškem begu so pripeljale »angleške oborožene sile in letalstvo« v Atene grško vlado, proti kateri je bilo grško ljudstvo.

Churchill piše: »Tisti čas pošljem neke noči brzojavko našemu generalu Scobiju, ki je prišel v Atene z 2.000 možmi. V brzojavki sem ga opominjal, da on v grških strankarskih borbah ne more biti nevtralen, ampak da mora podpreti grškega predsednika vlade Papandrea in da brez pomišljanja strelja... Ta naredba je bila izdana 6. decembra ob pol treh ponoči. Prišla je ravno pravočasno. Angleške čete so v majhnih odredih krenile naprej in streljale na komuniste, ki so napadali...«

Medtem ko je bila v Atenah borba, so prišle v mesto dve ali tri angleške divizije. Štirideset dni so trajale ulične borbe... Kvart za kvartom, tako rekoč hiša za hišo je bila odločno očiščena komunističnih prišlecev, ki so pri tem imeli velike izgube.

Kakor vidimo, Churchill ne samo da ne skriva, temveč se celo hvali, da je bila monarhohafastična vlada v Grčiji vzpostavljena proti volji grškega ljudstva po krvavem obračunu angleških intervencionistov z njim. On pripisuje sebi zaslugo, »da Zedinjene države zaradi takega ravnanja lahko danes zavzemajo svoje položaje« in z zadovoljstvom ugotavlja, kako sedanja ameriška vlada koraka po istih stopinjah in krvavo zatira ljudstvo.

Smehljajoč se, čeprav mu ni do smeha, se Churchill dela, kakor da bi bil nenavadno zadovoljen, ker stremijo Zedinjene države za tem, da prevzamejo vodilno vlogo v vzhodnem delu Sredozemskega morja, ali, kakor se to navadno reče, na Srednjem vzhodu. Hkrati se očitno pritožuje nad muhasto usodo, ki hoče, da se ameriškim imperialistom prepusti angleška prvenstvena pravica do zatiranja stotin milijonov ljudi v vseh delih sveta, ker »za sedaj Velika Britanija ni v stanju, da bi sama vzdrževala red na vzhodnem delu Sredozemskega morja« in v drugih pokrajinah. On obžaluje sedanje »hude čase« in »konec močnega cesarstva in vzhodnega poslanstva, ki je skozi dve stoletji dvigalo Anglijo nad ostali svet«.

Vsekakor so ti »hudi časi« v Churchillu vzbudili tudi vročo željo, »da bi postal Amerikanec«. Lahko ga samo obžalujemo. Požrešnost imperialističnega egoista se je ohranila in celo povečala, toda zobje in kremplji niso več takšni kakor nekoč...

Stari volk britanskega imperializma ščuva relativno mladi ameriški imperializem, čigar zobje so ostrejši in kremplji jačji, da prevzame mesto voditelja krde. On ponuja svoje izkušnje šepetaje, kaj bi on delal, ko bi imel tiste dolarge in atomske bombe, s katerimi razpolagajo Zedinjene države. On uči Amerikance: »Pustite vaše hiše, farme in podjetja, s katerimi ste si zagotovili svoje življenje in kjer ste živeli s svojimi družinami, prebrodite oceane in brez obotavljanja streljajte po zgledu britanskega generala Scobija.« Churchill prepričuje Amerikance, da bi on ravno tako delal, »ko bi bil Amerikanec«.

Stari torijevce poizkuša prepričati povprečnega Amerikanca, da je Evropa danes nevarna grožnja, grožnja za ameriško blaginjo. Bistvo zla vidi Churchill v odločnosti evropskih narodov, da branijo svojo neodvisnost in narodno suverenost, da se iztrgajo iz oblasti tujega imperializma in sami rešujejo svojo usodo.

Svoja ameriška somišljenika Vandenberg in Doona Churchill slavi kot »bratitelja miru in napredka« zato, ker ta dva kot pobudnika politike sile in diplomacije atomske bombe energično delata, »da uničita zlo v kali, ugasita požar že na začetku in pravočasno s cepljenjem preprečita okuženje«.

Kakor že v fultonskem govoru Churchill spet naglašja, da je britanski imperializem pripravljen prevzeti vlogo mlajšega partnerja in prvega poslovedca ameriških monopolistov pri vladanju nad Evropo in nad vsem svetom. Toda sedaj svojega pristanka ne daje samo v imenu konservativcev, temveč ba-

di v imenu laburističnega vodstva. On ne pravi samo tako, da je povelje za streljanje v Grčiji izdal »s pristankom in odobrenjem« svojih kolegov iz nacionalnega vojnega kabineta, ki so danes na čelu laburistične vlade. Dalje Churchill naglašja:

»Attlee, Bevin in Morrison, ki so nepričakovano dobili oblast in sprejeli odgovornost, nadaljujejo kljub mnogim težavam isto dobro premišljeno pot.«

Winston Churchill je gotovo pristojen, da tako priporoči laburistično vlado, celo ako ga Attlee in Bevin nista za to pooblastila. Vsa politika laburistične vlade zadnjih dveh let je samo nadaljevanje Churchillove smeri z vzpostavitvijo angloameriške oblasti na svetu, za razdelitev Evrope in za razvijanje politične vojne proti državam napredne demokracije.

Najnovejše potrdilo je dobila ta linija v tisti nenavadni skrbnosti, ki jo je Bevin vložil v to, da ostvari »Trumanovo doktrino« in iz nje nastali tako imenovani »Marshallov plan«.

Churchill se popolnoma solidarizira z

zunanjjo politiko Bevina, Attleeeja in poziva ameriške monopoliste, naj verjamejo laburističnim voditeljem, kakor verjamejo angleškim torijevcem. On logično ne dvomi, da je laburistično vodstvo pripravljeno pričeti z borbo proti državam napredne demokracije, predvsem proti Sovjetski zvezi. Značilno je, da mora celo Churchill priznati, da Sovjetska zveza noče vojne, »hoče mir in obilje«. Toda ravno zato, ker je naša država branik miru in prijateljstva med ljudmi, zato jo tako sovražijo novi pretendenti na svetovno nadoblast.

Pridigar britanskega imperializma ni kar tako izbral trenutka, ko se je ponovno pojavil pred Amerikanci in opozarjal na Fulton. Churchill se zdi, da je prišel njegov čas, da »Trumanova doktrina« napoveduje zmago reakcije v Evropi in na vsem svetu. Zaman so te nade! Preteklost se ne vrne. Demokratske sile so neizčrpne. Svobodoljubni narodi nočejo v jarem anglosaškega imperializma.

Toda pojavi, kakor je Winston Churchill, opominjajo evropske narode, kako morajo nenehno misliti na obrambo miru in varnosti pred njihovimi zakletimi sovražniki. I. Rovinski

KULTURNI vestnik

France Bevk:

Kaplan Martin Čedermac

Kaplan Martin Čedermac je živa podoba Beneške Slovenije. V njem se je poglajala v najvišji krik zgoščena bolest te naše zemlje, kakor se je v njej nabirala zadnjih osemdeset let. Ko si je svobodoljubna Italija l. 1866 vzela ta kos naših tal, ji niti od daleč ni šinilo v misel, da bi morda imela dolžnost od te hnaših ljudi, da bi bilo morda treba zaščititi njih narodnost in jezik po velikih Garibaldijevih in Mazzinijevih načelih. Pogazila je ta načela in stopala rajši po imperialističnih stopinjah Cezarjevih, hotela zaglušiti čimprej vsak slovanski odmev z italijanskimi šolami in uradi. Naš jezik je smel životariti le še v cerkvi in družini. Kmalu ga je po vladnem pritisku pričela izriivati tudi cerkev. Nadomeščala ga je z latinščino, italijanščino in furlanščino. Fašizem je hotel to izpopolniti in naš jezik popolnoma zatreti. Domače duhovnike je nadomeščal z italijanskimi in furlanskimi in tistim domačim, ki so še ostali, je pošiljal ostre ukaze, prepovedujoč najprej pridige, nato molitve in petje v jeziku vernikov. Po natančno izdelanem načrtu je hotel potužiti najprej Beneško Slovenijo, nato vso Primorsko in končno, kakor je pokazala druga svetovna vojna, vso Dolenjsko, Notranjsko in svoj kos Gorenjske. Na drugi strani bi Nemčija zatrla slovenščino v Gorenjski, Koroški, Štajerski in svojem kosu Kranjske — in v novem evropskem redu bi bil en narod manj na svetu. Slovencev bi ne bilo treba več naštevati med evropskimi narodi.

Zoper tako usodo svojega jezika se je žilavo uprl naš narod na vseh omenjenih ozemljih. Kaplan M. Čedermac je borec, ki ga je ljudstvo Beneške Slovenije dalo iz svoje srede, da mu ščiti jezik in izročila. Trenutno ta borec ne uspe. Država, škof in Vatikan so zoper njega in ga s pozornice odrinejo v pokoj. A na tej vrnitvi med domače gore in pobočja ga spremlja zavest, da ni popustil in se ni vdal, da je branil pravice svojega naroda do skrajnosti, da bodo njegovi duhovljani tudi po njegovem odhodu stali »kakor zidi grada« in prisilili novega tujega pastirja k spoštovanju domače besede. Naravna in božja pravica je na strani osnovnih ljudskih množic, ki jo bodo znale uveljavljati.

Ob tej knjigi se človeku zazdi, da se rimsko-katoliška cerkev povsod po svetu ravna po Kristusovem nauku: »Pojdite in učite vse narode v njihovem jeziku!« — »samo za naš slovenski zapad je sprejela še dodatek: »Slovence pa učite v italijanskem jeziku!« Slovenci niso tega dodatka nikoli priznali, ne v Beneški Sloveniji ne na Primorskem ne kjerkoli drugje. Ne priznavajo ga danes in ne bodo ga nikoli priznali.

Andrej Budal.

Zasužnjena umetnost

Filmska umetnost v Ameriki je popolnoma zaslužnjena. Ona je v prvi vrsti vir nadaljnega, vse večjega bogatenja nekega že tako prebogatega razreda. Razen tega je ta umetnost izkoriščana kot propagandno sredstvo v korist tega razreda. Tisti, ki imajo v svoji oblasti filmska podjetja, so uspeli dobiti v svoje roke tudi vso mrežo kinematografskih dvoran v Zedinjenih državah, in na ta način dajejo ljudstvu take filme, kakor oni sami želijo. To se pravi — filme, ki bodo množicam uspavali zavest. Ilja Ehrenburg je porogljivo imenoval Hollywood »tovarno sanj«. Ameriške množice in množice po vsem svetu, kamor se pač ameriški film širi, se neopazno hranijo s hollywoodskimi sanjami o raju na zemlji, šoferji, prodajalci časopisov, tipkarice postajajo milijonarji, rajske lepote se nasmihaajo, razbojniki v frakih so prikazni kakor človekoljubi in osrečevalci človeštva. Množica ne sme razmišljati o sebi, o družbenem redu, v katerem trpi; treba ji je vsak dan premetiti, treba ji je dati film, v katerem bo — v temi kinodvoran — sedela za bogato mizo, polno majonez in tort, biti mora v bajnih nočnih lokalih s šampanjcem v ledu in privlačnimi atrakcijami, imeti mora svoj delež pri fantastičnih potovanjih na jahtah in prekooceanskih ladjah, odvesti jo je treba na Tahiti, — kar najdalje iz črne stvarnosti izrabljanja in iz mračnih misli o socialni bodočnosti.

Zato v Hollywoodu ni svobode umetniškega ustvarjanja. Naj bo igralec še tako talentiran in režiser genialen, onadva sta v Hollywoodu le kolesci v velikanskem stroju kapitalistične kupčije.

Rene Clair pravi: »Režiser je tam neke vrste uradnik, enako kot ostalih dva tisoč ali pa še več v enem podjetju. On mora strogo izpolnjevati ukaze delodajalca... Često najame producent drugega režiserja, ki vrine v film scene, za katere režiser, ki podpiše film, niti ne ve. Režiser ne vidi svojega filma do premiere in na koncu v filmu često ne vidi niti sledu sebe in svojih naziranj. V tistem hipu, ko režiser poskusi napraviti kaj, kar njemu ugaja, mu pokažejo vrata«.

Da se napredne ideje ne bi prikradle v ameriški film, za to skrbi posebna cenzura, velik aparat, ki stoji nad vsem Hollywoodom kot buden čuvar onega sistema, kateremu mora filmska industrija stoddotno služiti.

Toda Hollywooda ni mogoče hermetično izolirati in obrniti do njega tisti val napredne misli, ki se čedalje bolj in čedalje krepkeje čuti v vsem svetu. Tudi tam je vedno več ljudi, ki odločno izražajo svoje misli in svoja čustva. Ti ljudje so ne le med delavci in tehničnimi kadri, ki stavkajo in zahtevajo boljše plače in druge socialne pogoje, temveč tudi med umetniki, celo v vrstah velikih hollywoodskih zvezd, ki nam jih reklama prikazuje v sijaju dolarjev in bajnem razkošju. Tudi režiserji so se raz-

gibali in vse bolj izrazito prihaja na dan njihova težnja, da se osamosvojijo, da delajo to, kar jim umetniška vest nalaaga. Chaplin je mnogim vzor, on je duhovni vodja tega gibanja. Njega so označili kot — komunist. On je pod preiskavo in odgovarjati bo moral pred komisijo zaradi »antiameriške delavnosti«. Imajo spisek tridesetorice hollywoodskih umetnikov, ki morajo prav tako odgovarjati zaradi antiameriške delavnosti in so silno preprosto označeni kot — komunisti. Za mnoge so tako obtožbe: govorijo proti Francu, slede Wallaceju, podpirajo stavkajoče delavce itd. Nedavno so zaprli slavne igralce Garyja Cooperja, boreca in polkovnika iz španske vojne, potem Tyrona Powerja, boreca iz sedanje vojne, in Alana Ladda, ki je bil partizan v Franciji. Na spisku pa so še William Powel, Edward Robinson, Paul Muni, Errol Flynn (tudi španski borec), Humphrey Bogart, James Cagney, Henry Fonda, Robert Montgomery, Franchot Tone, Joan Crawford, Olivia de Havilland, Bette Davis, Ingrid Bergmann itd., a od režiserjev King Vidor, Orson Welles, Frank Capra, John Ford, Jean Renoir, Fritze Lang itd. Vsi so pod preiskavo kot komunisti, nevarni za ameriški red.

Res je, da Gary Cooper ni prikrival svojih simpatij za komunizem. On je nedavno izjavil: »Želel bi, da bi vsi ljudje spoznali, kaj je komunizem, kajti tako bi ne bilo več tistih, ki bi dobro ali zlonamerno govorili, da so ameriški komunisti sovražniki domovine, človeštva in miru.« Ob aretaciji je Cooper izjavil množici, ki se je zbrala:

»Grem v ječo in vrnil se bom iz nje, toda Bilbo, Hearst, Baruch in Rockefeller ne bodo dolgo gospodovali nad tem ljudstvom. Oni žele, da bi jaz utihnil, a jaz bom le povedal vse umazanosti, ki se skrivajo za to akcijo.«

Alan Ladd pa je ob enaki priložnosti dejal:

»Prišli so me, ker sem se boril proti kapitalizmu, ki so oborožili Hitlerja. Kmalu boste slišali od mene še lepših stvari o tistih, ki me danes zapirajo.«

Tyronne Power pa je izjavil:

»Nisem zaskrbljen. Zaskrbljeni bi morali biti oni, ki nas obtožujejo, da smo antiameričani.«

Ko so te tri umetnike pripeljali v ječo, se je okrog stavbe zbralo tisoč bivših borec in 40 tisoč delavcev, ki so burno protestirali. V Philadelphiji je v znak protesta stavkalo 28 tisoč delavcev. Ostre proteste sta poslala vladi Fio-rello La Guardia in Elliot Roosevelt.

Tudi ta dejanja so neposredni rezultat ofenzive »Trumanove doktrine« in panike, ki vlada v ameriški reakciji pred čedalje večjim nezadovoljstvom množic. Velika popularnost aretiranih pa izziva le še večjo pozornost sveta na ameriške razmere in še ostrejšo kritiko tamkajšnjega sistema.

Za obnovo našega zadružništva

Slovensko zadružništvo je bilo na Koroškem hrbtenica narodnega gospodarstva. Njegova pomembnost za koroške Slovence je razvidna iz tega, da je nazivem v svojih uničevalnih načrtih pripravil glavni udarec prav proti njemu. Gestapo je zaplenila imovino in jo predala nemškim zadrugam, ki jih je podprla v vsakem oziru. Na ta način je hotela za vedno preprečiti obstoj slovenskih zadrug na Koroškem. Ta načrt so nacisti izvedli s širokim kadrom nacističnih gospodarstvenikov, ki so pri tem vodili tudi osebne račune. Slovensko ljudstvo je bilo s tem oropano večmilijonskega premoženja in mu je bila odvzeta vsaka možnost skupnega gospodarskega udejstvovanja.

Po zlomu nacizmu sta nova avstrijska in koroška vlada obljubili koroškim Slovincem popravilo krivic in obnovo zadružništva. Naši zadružniki so v dobri veri pričakovali uresničenja obljub. Ker pa se le ni nič zgodilo, je vodstvo Zadrugne zveze ponovno zahtevalo pri deželni vladi in pri britanski vojaški vladi vzpostavitev nekdanjega stanja. Britanska vojaška vlada je nato s pismom z dne 4. 7. 1945 odgovorila, da trenutne razmere niso primerne za vzpostavitev slovenskih zadrug. Dočim so morali gestapovci uradno izginiti, je ostal nacistični komisar Geissner in vodil komisijske posle za Zadrugno zvezo do novembra 1945. Po odstranitvi nac. komisarja pa tudi ni bilo ukrenjeno ničesar za popravilo škode na tem področju. Zvezino vodstvo je vedno iznova ponavljalo zahteve po vzpostavitvi slovenskih zadrug pri deželni vladi in pri britanski vojaški vladi v Celovcu. Prihajale so vedno nove obljube, ki pa so bile vse usmerjene le tja, kjer je bilo zapisano geslo merodajnih koroških gospodarskih faktorjev: Nikoli več slovenskih zadrug na Koroškem! Deželna vlada je na zahtevo zavezniške vojaške vlade sicer izdala 6. 3. 1946 odlok, s katerim je načelno odredila vzpostavitev slovenskih zadrug. Tudi za izbris nacističnega komisarja se je po dolgem času odločila, vendar pa je hotela, zvesta svojim političnim ciljem in izjavi tedanjega dež. glavarja Piescha, postaviti na njegovo mesto kar dva komisarja. To naj bi bila pot, ki bi preprečila, da bi prešlo vodstvo zadrug v roke starega odbora, ki je bil še vedno vpisan v zadružnem zapisniku in edini upravičeni zastopnik Zadrugne zveze.

Ker pa je borba koroških Slovencev za osnovne pravice pokazala vsemu sve-

tu, da se nad njimi še podaljšuje nacistična brezpravnost, je bila deželna vlada po dveh letih proučevanja prisiljena, da je izdala 30. maja t. l. odlok, s katerim je odstranila komisarično vodstvo in odredila, da se vzpostavi zopet staro stanje ter se podeli Zadrugni zvezi in zadrugam spet stari naslov. Po tem odloku bi torej stopila ZZ zopet v življenje. Vendar pa je obnova zadružništva naletela na težave, ki jih bo treba premostiti, če hočemo, da se bo zadružništvo pri nas razvilo v splošno korist in gospodarski napredek koroških Slovencev.

Omenjeni odlok dež. vlade se ne dotika vprašanja škode in povrnitve zadružne imovine. Gre tu za milijonske vrednosti, ki so jih nacistični komisarji zaplenili, zapravili ali pa prodali, kar je bilo po nacističnih zakonih pravomočno izvedeno. Pa tudi današnja avstrijska sodišča se še vedno opirajo na te zakone. Za obnovo zadružnega poslovanja pa je neobhodno potrebna povrnitev imovine v celoti kakor tudi poprava škode, ki je nastala s poslovanjem nacističnih komisarjev. Ne čudimo se, da s tem odlokom ni rešeno to poglavito vprašanje obnovitve slovenskega zadružništva, saj so bile tu merodajne koristi ljudi, ki so sodelovali pri likvidaciji naših zadrug in je tudi zaradi tega šele po dveh letih nepopustljive borbe koroških Slovencev dozorl ta prvi sad borbe.

Nobenega krivca še niso klicali na odgovor, kaj šele da bi ga kaznovali. Tudi še mnogi od njih zavzemajo v javnem življenju odlične položaje. Zato ni čudno, da so mogli celo organizirati protest proti odloku deželne vlade in so pristojni uradniki na deželni vladi ob priložnosti intervencije glede poprave škode izjavili, da je »odlok nezakonit«. Tudi ni slučaj, da prihaja danes isti uradnik, ki je sodeloval pri likvidaciji hranilnice po gestapu, v hranilnico delat bilanco in da so avstrijske in zavezniške oblasti prepovedale dolgoletnemu načelniku hranilnice vstop v hranilniške prostore.

To so dejstva, ki nas prepričujejo o tem, da je moremo zaupati v iskrenost merodajnih ljudi, da bi resnično hoteli vzpostaviti slovensko zadružništvo. Gola dejstva nas lahko prepričajo o tem, sicer nič! Tu je povračilo imovine, poprava škode, razsodba sodišča, ki ne bo več presojalo po nacističnih zakonih, ampak po pravi, ki pravi, da se povrne lastniku krivično odvzeta lastnina, krivca pa se kaznuje.

Zadrugna zveza si je v sklopu borbe koroških Slovencev za demokratične pravice priborila zopetno formalno vzpostavitev. In sedaj smo pred nalogo prevzema imovine in obnovo poslovanja naših zadrug. V teku je predaja knjig in pregled bilanc, ki bo pokazal stvarni položaj naših zadrug. Poleg tega je mnogo dela še z urejevanjem inventarja, lokalov in obnovitve poslovanja, kjer manjka strokovnih moči. Dovolj je dela in za vsakega, če hočemo, da bodo naše zadruge čimprej poslovale in bo položen temelj za boljše gospodarske pogoje in splošen napredek našega narodnega go-

spodarstva. Izpopolnjujmo se v strokovnem znanju, nabirajmo novih članov in vlagateljev. To naše skupno delo bo korak naprej v borbi za popolno obnovo našega zadružništva, likvidatorji slovenskih zadrug pa bodo dobili primeren odgovor na svoje načrte.

Kakor je priznanje ZZ plod našega dela in borbe, tako bo tudi od našega dela odvisna popolna vzpostavitev zadružnega delovanja. Naši aktivisti se morajo seznaniti z zadružnim problemom v celoti kakor tudi z delom pri domačih zadrugah, da bodo lahko dajali pobudo in pomoč v premagovanju začetnih težav pri obnavljanju poslov. Ko bo vsak zaveden Slovenec postal član zadruge, bo zadružništvo dalo našemu ljudstvu isto gospodarsko oporo, ki je danes primanjkuje.

KDAJ NAJBO ŽIVINA NA PAŠI

Živinorejo smatramo v nekaterih krajih Slovenske Koroške za glavno in najvažnejšo kmetijsko panogo. Kljub temu pa je smotrno urejene paše pri nas še bore malo najti. Temu so kriva nekoliko naša majhna posestva brez skupno organiziranega pašništva oziroma brez urejenih skupnih pašnikov. Po večini se pušča živina na skupno pašo pač tam, kjer je slučajno kaj paše. To je nekoliko pripisovati vojnemu razmeram v prav znatnem obsegu pa zadene krivda za naše neorganizirano pašništvo nekdanje oblasti za pospeševanje kmetijstva na Koroškem, za katere so bila mala slovenska posestva »nezanimiva«. V nekem oziru je sicer razumljivo, da se je dalo na velikih posestvih nemškega predela dežele urediti laže »vzorne« pašnike. S teh se je po večini širil tudi strokovni pouk. Iz naših slovenskih krajev je mogel sicer tu pa tam oditi kak kmečki mladenič v Švico, da bi se učil vzorne živinoreje in vzornega pašništva, toda kaj, ko so se mu potem doma stavile nasproti tolikšne ovire, da vse strokovno znanje ni moglo prinesiti znatnejše koristi.

V naših planinah je zemlja pretežno last fevdalcev (grofov in drugih veleposestnikov). Prizadevanje naših naprednih živinorejcev se v pogledu ureditve smotrnih planinskih pašnikov nikdar ni moglo prav uveljaviti. V dolinskih legah pa zaradi pomanjkanja orne zemlje vsak skuša svoj delež skupnega pašnika čimprej zgraditi in spremeniti v travnik ali njivo. Zaradi te splošne neorganiziranosti pašništva se pri nas površina pašnikov krči od leta do leta bolj, kar je v veliko škodo naši živinoreji, ki je zato ostala na isti stopnji, kakor je bila pred stoletji.

Kdaj je prav za prav najprimernejši čas za pašo? Zgodaj zjutraj. Prav za prav ne moremo živine nikdar prezgodaj pustiti na pašo. Rosna trava živali najbolj tekne. V hlev pa naj gre živina, brž ko se neha pasti, začne stoji prežvekovati ali celo polegati. Skrajni čas za vrnitev živine s paše je, brž ko se je trava od rose že povsem posušila. Od sonca suha pašna krma živini ne prija posebno.

Zvečer oziroma popoldne pa je gnati na pašo šele, ko postajajo sence že daljše, začneta pihljati osvežujoči večerni veter in je trava postala po možnosti že spet nekoliko rosna. Ob sedanjih vročini meseca avgusta bo pač čestokrat že temna noč, preden so živina dodobra sita.

Te misli glede vsakodnevne ureditve paše veljajo seveda v prvi vrsti za tiste redke naše kmetije, ki imajo lastno ali skupno urejeno pašo v večjem ali manjšem obsegu. Uverjeni smo, da bo prej ali slej, ko minejo nezdružne povojne razmere, vredno imeti le smotrno urejena umetna pasišča. Na takih pašnikih bo v prav hudi poletni vročini mogoče urediti tudi nočno pašo, ki je v tem letnem času za živino najboljša. Živina se v tem primeru pase vso noč ali pa se okrog polnoči vleže za kako uro, toliko da se zjutraj dolgo pred sončnim vzhodom že spet povrne na pašo. Izkušnja uči, da žival tudi v najtemnejši noči najde pašo prav tako dobro kakor podnevi.

Čez dan, posebno v vročih dneh, pušča živino v urejene hleve z odtokom gnojnice in s posebnimi gnojščiki na urejenih planinskih pašnikih. Vendar takih menda na Koroškem sploh ni. Videl pa sem jih pred leti na Mošenjski planini v škofjeloškem okraju in deloma tudi na južnem pobočju Košute. Kočuski

FRANCE BEVK:

KAPLAN MARTIN ČEDERMAC

Prvo poglavje

Kaplan Martin Čedermac je še dolgo strmel za orožnikom, ki sta odhajala skozi vas; utonila sta med hišami in se zopet prikazala na ozkem, peščenem klancu, ki se je vil med njivami in se ob tesni grapi spuščal v nižino ceste. Stal je v vrtu za kaplanijo, na mahovitem zidu, ki ga je obraščalo nizko zeleno grmičevje. Visoka, sloka postava mu je bila negibna, drobna glava mu je kot krčevito stisnjena, grozeča pest štrlela iz ozkega ovratnika, na drobno nagubancem obrazu se mu je izražala bolesta duševna napetost.

Oči so ga zaščemele v svetlobi, v poletnem soncu, ki se je upiralo v zeleno pobočje; umaknil je pogled in zamišljal. Pomel si je veke in si nato segel v temne lase, ki so mu bili že močno osiveli nad senci. Prekrižal je roke na hrbtu in se zagledal v noge, v prevelike čevlje, in nekaj časa tako ostal, kakor da

trudno razmišlja. Zdrnil se je in odšel po kamnitih stopnicah v kaplanijo.

Na malih vratih je stala Katina, njegova sestra. Ko ga je zagledala, je stopila v drvarnico, a se je takoj vrnila z naročjem polen.

»Kaj sta hotela orožnika?« ga je vprašala. »Ali je bilo kaj zaradi pridige in nauka?«

Čedermac jo je ostro premeril. Ženska radovednost! Zakaj se vtika v njegove stvari? Zakaj ga spominja? Že tako je le stežka krotil vznemirjenost in srd, ki sta ga premagovala. In — kako to ve? Če ni prisluskovala danes ta dan — to je težko verjetno, ker laškega prida ne zna — tedaj je gotovo vlekla na ušesa prejšnji dan, ko ga je obiskal don Jeremija Morandini, kaplan v Sušju. Ako bi hotel, da izve vsa vas, bi ji povedal; pa bi najrajši še sam tega ne vedel. Sklenil je bil, da nikomur ne omeni, dokler doživa ne premisli in se do konca ne odloči, kaj to storil. Tega pa še ni utegnil.

Ves čas je premagoval razburjenje, ki mu je tlelo v duši, ga s silo gasil, da bi lahko hladno premožgal in preudaril, a zdaj mu je nenadoma prekipela nejevolja, ki mu je pognala v glavo.

»Kakšna pridiga? Kakšen nauk? Ali se ti sanja?« In ostro, s pogledom naravnost v njene oči: »Prisluskovala si!«

»Ne,« se je dekle plaho umaknilo.

Očitna laž, ki ga je še huje razkačila.

»Kako pa veš?« je zvišal glas. »Kje pa si to izvedela? Si pa že raznesla po vasi!«

Sestra je vsa prepadena, kakor okamenela stala pred njim. Bila je slabotnega telesa, nekam otroška, da na pogled ni kazala štiridesetih let; sicer blede, malce pegasti obraz ji je živo zardel do rjavih las. Saj se je bala, da bo oštehta, a take jeze ni pričakovala; solze so ji stopile v oči.

»Kako si raznesla?« je rekla skoraj tiho. »Saj včeraj in danes nisem stopila iz hiše... ni me bilo v vasi...«

»Le glej!« je rekel brat mirneje, toda vendar grozeče.

»Izvedel bom. Le glej! Pojdi!«

Katina je stisnila ramena in odšla v kuhinjo.

Gospod Martin je sestro večkrat hudo prijel, a se mu je vselej že v naslednjem trenutku zasmilila. Tistega dne ga ni bila razburila ona, bila je le žrtev, nad katero je iztresel svojo nejevoljo... Z naglimi koraki je odšel v izbo.

Ta je bila prostorna, hladna, z dvema nizkima oknom, ki so ju zagrinjale čipkaste zavese. Pohištvo je bilo še isto, ki

ga je bil ob novi maši prejel v dar; preprosto, skoraj siromašno, obrabljeno. Velika miza s stoli, lesena naslanjač z blazinami, stojala za knjige, v kotu mizica, med obema oknom pisalna miza. Vsem nekam golo, enostavno, le stene so bile bogato prenatrpano pokrite s fotografijami in podobami. Posnetek Zdrnje večerje Leonarda da Vinci; na beli svili z zlatimi nitmi uvezeno Sladko ime sree Jezus; podoba papeža Pija XI. Pod njim v širokem okviru panorama vatiškanskega mesta; pred leti jo je bil prinesel z romanja v Rim. Povečana fotografija vojaka z drobnim obrazom, s sa-vojskimi zvezdami na ovratku in bersaljskim klobukom po strani. Kdaj pa kdaj se je z začudenjem zazrl v to podobico. To je bil on? Da, iste poteze, iste sive, nekam mežikajoče oči, resnobne, s šegavo vedrostjo v zenicah. Povečana podoba njegove matere: takisto droben obraz s sivimi očmi, isti izraz na ustnicah; izpod rute nad čelom ji glejajo s prečo razdeljeni lasje... Kako prese- netljivo sta si bila podobna! Na mizici v kotu, ki je bila pogrnjena z vezanim belim prtčjem, je stal kipec Matere božje. V drugem kotu je bil pritrtjen starinski križ z razpetim Kristusom. V črvo-jednem lesu je zevalo sto neusmiljeno vsekanih ran; glava je bila nagnjena, a veke niso bile zaprte; milosten, a hkrati obtožujoč pogled se je upiral naravnost v gledalca. Čedermac ga je bil našel pod cerkveno streho, ga rešil zapuščenosti in pozabe. Pred njim je v rdečem kozarec noč in dan trepetala lučka.

Na albanski mladinski progi

V Albaniji grade novo progo, ki bo povezala Drač z Elbasanom. To je prva normalnotirna železniška proga v Albaniji. Dolga bo 83 km in bo za deželo, ki šteje sicer samo en milijon prebivalcev, ima pa mnogo naravnega bogastva, gospodarsko zelo pomembna. Letos se bosta na progi zvrstili dve izmeni, vsaka po 12.000 delovnih prostovoljcev, prihodnje leto pa novi dve. Delo na progi je težko, ker samo prvih 30 km teče po ravnini, vse drugo je težaven teren. — Albanski dnevnik »Baški-mi« je nedavno objavil reportažo o albanskih ženah in mladinkah, ki z vnemo in ljubeznijo gradijo novo progo.

Avtomobil se ustavi na 28. kilometru. Na levi vidimo nekoliko barak. V teh barakah je nastanjena brigada albanskih prostovoljk. Radovednost narašča. Nestrpno čakamo, da zagledamo prostovoljke. Vmes čujemo neko albansko ženo, ki mlademu pionirju narekuje pismo za svojega sina.

Mlada mati narekuje s sladkim glasom, kakor da stoji sin pred njo: »Pre-dragi sinek Fate, poljubljaj me po očeh, poljubljaj me po licih...« In med nare-kovanjem ogovarja pionirja: »Tudi moj Fate je tolikšen kakor ti. Zdaj je še doma, na vasi...« Zdaj pa zdaj vpraša mlada mati pionirja, ali je res natanko tako zapisal, kakor mu je bila govorila. In pionir ji voljno prebere svoje pisanje. Mlada mati je zadovoljna.

Za barakami so se po trati razmestile prostovoljke. Četrta in peta družina, kakor se imenujejo manjše enote v brigadi, počivata. Spet vidimo mlado mater, ki si je poiskala primeren prostor, da piše pismo sinu, poleg nje piše žena svo-jemu možu, mladinka materi. Razen teh si dajo opravka s pisanjem tudi druge, ki pa niso pismene, in pionir komaj zmaguje veliko delo. Prav za prav je kurir in ima dovolj službe, toda dečko nikakor ne odreka ženam in dekletom službe, kadar je treba pisati pisma. Ne-ka mati šiva pionirju novo bluzo, kajti ta, ki jo ima dečko na sebi, je resda že odslužila; šiva pa z vnemo in ljubeznijo kakor za lastnega sinka.

Tam gori na griču so na delu tri dru-žine. Pravkar so pričele. Krampi se za-sekujejo v zemljo, lopate dvigajo prst in kamenje in ves material je treba spro-ti odpravljati na določeno mesto. Zemlja je trda, treba je čvrsto vihteti krampe. Ampak Stasja tega kar noče vedeti: to

zemljo je treba spraviti odtod, kamor spada — in njen kramp še ostreje za-sekuje v rodno grudo. Stasja pravi:

»Tod mimo se bodo vozili potniki, sta-li bodo po vagonih ob oknu in bodo rekli: Tod so krampale naše matere in sestre!«

Deset metrov odtod kopljeta dve mla-di muslimanki iz Kruja. Lica so jima za-rdela, mladi buli delata prvič na soncu. Takole pravita:

»Prišli sva semkaj delat za našo novo progo. Še nikoli nisva delali na prostem, bili sva zaklenjeni in s feredžo zagrnje-ni. Partija naju je osvobodila in spravi-la na svetlo. To delo je veselje! In tale proga, koliko bo pomenila za našo do-movino!«

Na drugem koncu natovarjajo vagon-čke.

»Naprej, druga družina, da dohitimo sedemdeseto!«

Mlade žene in mladinke napno vse moči in vagončki se naglo polnijo. Nato jih rinejo po majhni progi in to ni lahka reč. Vendar pa Kaliopa, kakor se ime-nuje voditeljica te družine, ne pozna utrujenosti in vliva tovarišicam poguma. Moči se vnovič napno in tovor se zdajci zdi lahak. Kajti:

NA DNU MORJA

Prizadevanje človeka, da si osvoji tu-di skrivnostni svet pod morsko gladino, je zelo staro. Pripovedujejo na primer, da se je Aleksander Veliki dal v sodu z okencem spustiti na dno morja in da je tam zagledal tako veliko ribo, da je tri dni plaval mimo njega. — V novem ves-ku je iz gole želje po spoznanju nastala praktična potreba. Gradnja pristanišč, dviganje zakladov iz potopljenih ladij, izkoriščanje naravnega bogastva morja — vse to je zahtevalo potapljačev. Od prvih okornih poskusov je razvoj naglo napredoval do modernih potapljaških oblek, tako imenovanih skafandrov. Ta-ka obleka, ki je iz gumiranega platna, potapljača sicer varuje pred mrazom, pred vodnim tlakom pa ne. Ker pa člo-vek brez vsega prenese za nekaj atmos-fer povečan tlak, ki je po vsem telesu isti, tako da ga sploh ni čutiti, ni za potapljanje v globino 40 ali 60 metrov nobenih ovir. Za večje globine so seve-da potrebni jekleni oklepi, ki so odpor-ni proti tlaku. Dosedanji rekord je do-segel ameriški naravoslovec W. Beebe, ki se je v jekleni krogli spustil 923 m globoko.

Po drugi strani si je ravno Beebe pri-

»Zastavica mora ostati pri nas!«

Samokolnice tekajo. Majhne so in za-to dosti hitreje od vagončkov. Viktorija vzklika:

»Urno, tovarišice! Če jim hočemo vze-ti zastavo, moramo zmagati še dve sto samokolnic.«

Jugoslovanski inženir se smehlja ter pravi:

»Voljo imajo, uporne so in vesele! Da-nes so mnogo delale in bodo veliko do-segle.«

Oglasila se je piščal. Ura je ena. Dru-žine končujejo delo. Toda vagončki dru-ge družine so polni. In tovarišice pra-vijo:

»Ne bomo jih pustile kar tako. Še jih moramo odpraviti!«

In spet se na soncu posvetijo lopate. Deset minut nato je družina nared. Od-tovorila je devet vagončkov več kakor je treba. Zmaga...

Tako delajo složno na albanski mla-dinski progi mladinke in žene. Delajo za novo življenje, za nove svetle dni, zase in za otroke. Ni je ovire, da je ne bi premagale. Čim več udarcev s kram-pom v zemljo, tem več težkih udarcev sovražnikom v srce. S potoki znoja, z vagončki in krampi po šest ur na dan v rokah, ne da bi pri tem pozabile na svinčnik in na zvezek, v katerem se uče pisanja in branja — tako delajo te mla-dinke in žene. Tu se kali nova Albanija.

zadeval, da bi za potapljanje v majhne globine izdelal čimbolj preprosto opre-mo, tako da bi podmorski svet postal dostopen vsakomur. Obleka je v toplih vodah odveč; ostane le še kovinska če-lada s steklenim okencem in obtežbo, stiskalka in cev za dovajanje zraka. Ta stvar se lahko še bolj poenostavi; višek v tej smeri je potapljaška oprema, kjer potapljač na sebi nima drugega kot ma-sko, ki jo potrebuje za gledanje, in vre-čo z nekaj kilogrami proda okoli pasu. Cev, po kateri mu s stiskalko dovajajo zrak naravnost v usta, drži kar z zobmi. V nasprotju s skafandrovcem, ki je ob-težen s 75 kg svinca, je takšen potaplja-vec okreten kot riba; v vodi se počuti kakor doma.

Kakšen je ta podmorski svet? Doslej menda ni bilo pesnika, ki bi znal na ta-ko vprašanje dostojno odgovoriti; tudi Beebe v svoji knjigi tako pravi. Človek ima občutek, da je prišel v džunglo, to-liko živo pisanega življenja je okrog njega. Toda ne, džungla je vendarle v prvi vrsti zelena — tu pod morjem pa žare rastline in živali v vseh mavričnih bar-vah. Skale in stene so kakor pisan mo-zaik, golega kamna sploh ni videti, vse

je prekrito s tisočeriimi bitji, ki se bore za obstoj. Naravoslovec, ki se uči o teh bitjih iz knjig, ki jih še ni videl živeti, ki ni bil sam sredi tega življenja, ne mo-re imeti popolne slike o življenju pod morsko gladino.

Sicer pa je takšna potapljaška opre-ma tako preprosta, da ni nobene ovire, da si ne bi mogel podmorskega sveta ogledati vsakdo sam. Prav verjetno je, da se bo potapljanje že v nekaj deset-letjih razvilo v amaterski šport.

TA TEDEN

SE SPOMINJAMO

- 22. 8. 1862 je bil rojen Claude Debussy, francoski skladatelj.
- 23. 8. 1851 je bil rojen Alojzij Jirašek, plodoviti češki romanopisec. Umrli je leta 1930.
- 24. 8. 1581 je v Ljubljani pričela zase-dati protestantska komisija, ki je dala prve smernice za ure-ditev pravopisa slovenskega jezika. Po teh smernicah je izdal A. Bohorič prvo sloven-sko slovnico leta 1584.
- 25. 8. 1744 je bil rojen Gottfried J. Her-der, nemški pisatelj.
- 27. 8. 1871 je bil rojen Theodor Dreiser, veliki ameriški pisatelj.
- 28. 8. 1749 je bil rojen slavni nemški pesnik J. Wolfgang Goethe. Umrli je leta 1832.
- 28. 8. 1866 je bil rojen Matevž Hubad, slovenski glasbeni pedagog.

SMEJMO SE

VARČNA ŽENA

»Od kdaj pa imaš ti psa?«

»Moja žena je te dni na podstrešju na-šla nagobčnik in, ker je varčna, sem včeraj moral kupiti psa, da nagobčnik ne bi propadel.«

ZGODOVINA SE PONAVALJA

»Ali verjamete, da se zgodovina po-navlja?« je vprašal natak, ki je stregel nekemu na prvi pogled bogatemu gostu.

»Verjamem,« je odgovoril gost, ki je vstajal od mize.

»To je dobro. Nekdo, ki je včeraj je-del pri tej mizi, mi je dal dolar napit-nine.«

»Upajte, da bo danes spet prišel!« je odvrnil gost in šel.

Kadar koli je gospod Martin stopil v to sobo, ga je objel občutek miru in to-ple domačnosti. Ta dan se ni mogel vda-jati starim občutkom. Sesedel se je v na-slanjač in kakor vselej, kadar je bil hu-do razburjen, je vzel tobaknico in nju-hal. Četudi sta bili okni odprti in sta se v večerni sapi rahlo zgibali zavesi, je v izbi še vedno ostal duh po tobaku. V pe-pelniku so ležali ogorki cigaret in vži-galic. Besede, ki so bile tu izgovorjene pred kake pol ure, so še zmeraj visele v zraku in mu proti volji obnavljale spo-mine... Besede!

Da, to je bilo tisto, kar mu je vznemir-jalo dušo, ga navdajalo s skrbjo in jezo. Da bi se raztresel, je nežno pomislil na sestro. V kuhinji ždi in joče, nekaj dni se bo držala napeto in ne bo spregovo-rila. V tej samotni, v kateri je bil pogosto navezan zgolj na njeno družbo, mu je to zmerom hudo delo. Bil je starejši od nje, mnogo starejši, njen duhovni oče tako rekoč, po navadi je naglo sprevidel svo-jo prenapljenost, se prvi vdal in jo na-govoril z lepo besedo. Tudi zdaj mu je bilo že žal ostrega nastopa; hotel se je dvigniti in stopiti k nji, a je obsedel.

Ponjuhal je znova, nato mu je roka kot mrtva obležala na kolenu. Pozabil je na Katino, obšla ga je nova nejevolja, nova tegoba. Naj je storil kar koli, ni se ji mogel izogniti. Ozrl se je na stenski koledar. Sobotni Srh ga je spreletel po hrbtu.

Dvignil se je, da bi odšel po izbi, a se je za nekaj trenutkov ustavil pred Križanim in se zagledal v Njegovo brid-

ke rane. In se je znova z vzdihom se-sedel v naslanjač. Pri duši mu je bilo težko, tako težko, kakor še nikoli v živ-ljenju, obhajal ga je nemir, ki ni obetal nič dobrega. Sprva je hotel zadevo s o-smehom potisniti v ozadje, jo pokriti z omalovaževanjem, a se mu ni posrečilo. Rasla je grozeča, ga pekla kot rana, da se je zdrisal v mislih.

Naslonil se je na blazino, na pol legel, kakor da se ves pogreza v svojo notra-njost. S sklonjeno glavo, izpod čela je opazil, kako je Katina šla mimo oken in se takoj zopet vrnila. Na zastorih se je odražala senca lastnika pred hišo; na steni so se igrali žarki sonca, ki se je pogrezalo v zaton. Vse to se mu je le rahlo, mimogrede dotaknilo zavesti; pred očmi so mu plavali drugačni pri-zori.

Prejšnji dan, pred večerom, ko se je bil vrnil z obiska pri svoji bolni materi, je našel v izbi dona Jeremijo; čakal ga je ob kozarcu vina. Petdesetletnik, širo-kega obraza, gostih črnih las, ki so mu le počasi siveli. Dolgo vrsto let sta si bila soseda, postala sta si dobra prija-telja. Kaj ga je prignalo prav ta dan, na petek, ko ve, da se Čedermac mudi pri svoji materi in se včasih vrača šele pozno na večer?

Don Morandini je bil resen človek, a take čudi, da je še Jobova sporočila pri-našal z nasmehom. Gospod Martin ga je pogledal v vedre oči, ki niso mogle skri-ti nemira; zaslužil je nekaj hudega. »Buona sera, carissimo!« (Dober večer, dragi!) Pozdravila sta se v štirih jezi-

kih; kadar ni šlo za filozofske razgovo-re, sta govorila slovenski. Don Jeremija, po rodu Furlan, je prva leta tako hotel. »Da se priučim jezika; kako bom sicer pasel duše?« Pozneje je pri tem ostalo. Besede je izgovarjal nekam trdo, okor-no, a sicer čisto, brez barve narečja.

Kaj je novega? Mnogo novega. Hudo? Seveda je hudo... Kaplan iz Sušja se je smehljaj, kakor da pripoveduje nedol-žen dovpti, ki ga je zasolil z nasmehom. Bilo je razumljivo, da ga ni tako glo-boko ranilo kot njega; ne v srce, ne v sto korenin, ki so ga preplevale, le v eno — v čut za pravičnost, v skrb za ver-skov zgojo. In vendar ni nič olupšaval, ko mu je povedal; govoril je odkrito, ni ljubil ovinkov, resnici je rad gledal na-ravnost v obraz. Pridiga in krščanski nauk odpravljena; to se pravi: odpravl-jena v jeziku, ki ga razumejo verniki. Za zdaj? Kaj hoče še več? In tedaj se je zgodilo nekaj, česar don Jeremija ni pričakoval. Čedermacu je tako čudno stopilo v dušo, bilo mu je tako strašno, tako smešno in žalostno obenem, da se je zasmel. Pa se je takoj zresnil in se zgrozil, se prestrašil svojega smeha, ka-kor da mu je tešil pred oltarjem. Tresoč se po vsem telesu je odšel po izbi, zape-kljo ga je v očeh.

Še ni verjel, ni mogel verjeti. Koliko besed so bili že raznesli, a so se poz-neje izkazale za praznice. Saj to ni mo-goče! Saj to ni res! Kje pa je izvedel? Don Jeremija se je le prizanesljivo na-smehnil in skomizgnil z rameni. Bil je v zadregi, izpil je vino iz kozarca in

bridko zresnjen nagnil glavo. Čedermac ga je gledal. Da, bil je veder človek, a neumnih šal nikoli ni zbijal. Sin pre-možnih in uglednih staršev, nadarjen in spoštovan; kdaj že bi bil lahko dobil tako bogato župnijo. Pa se je zakopal v tiste gore, vzljudil kraj in ljudi. Imel je mnogo prijateljev, odlične zveze, na uho mu je prišlo marsikaj, o čemer se drugim še sanjalo ni...

Noč, v kateri se je Martin Čedermac dolgo brez spanca premetaval po postelji. Še je upal, še zmeraj je upal, toda vendar se mu je grenka slutnja tako oklenila srca, da je skelelo. Da, saj so bili poizkusili že pred leti, a tedaj ga ni bilo tako zadelo... V medli svetlobi, ki je padala skozi okna, je lovil tola-žeče misli, a so se mu hudobno izmika-le. Prisluškoval je rahlemu šumu dre-ves, se pogrezal v zmedene občutke, ki so ga divje zasipali. Morandijeve besede so mu zdaj pa zdaj pobledle, zazdele so se mu smešne, a so mu znova vstajale v zavest in ga grozeče grabile za grlo. Neurje! Kdo mora prerokovati, kako bo po nevihti? »Bog nebeški, usmili se nas!« Med molitvijo je zaspal...

(Dalje)

Izdajatelj, lastnik, odgovorni urednik lista: dr. Matko Scharwitzl, Wien XVI, Ottakrin-gerstrasse 83. — Glavni urednik: dr. Franc Zwitter. — Uredništvo in uprava: Wien IV, Waaggasse 6/II. Telefon B 21-5-50. — Po-družnica uprave: Celovec (Klagenfurt), Völ-kermarkerstrasse 21/I. — Tiska: „Globus“, Zeitungs-Druck- und Verlagsanstalt G. m. b. H., Wien I, Fleischmarkt 3-5.